

ОДБРАНА

Година IX ■ Број 193 ■ 1. октобар 2013. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

СВЕЧАНА ВОЈНИЧКА ЗАКЛЕТВА

**СЛУЖЕЊЕ
УЗВИШЕНОМ ЦИЉУ**

МИЛУНКА САВИЋ

ХЕРОИНА ВЕЛИКОГ РАТА

Мала галерија Дома Војске Србије

25. септембар – 12. октобар 2013.

Beograd Office Park
Đorđa Stanojevića 12
011 715 15 15

SMART

DIRECT

Besplatna isporuka
za celu Srbiju!

Bez učešća i kamate!

12 mesečnih rata putem administrativne zabrane

Powered by
SMARTPHONE
SHOP

CALL CENTAR 060 51 11 511
radno vreme 09-17:30 069

www.smartdirect.rs
www.smartphone.rs

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Мирјана Боровина, потпоручница

Владимир Вјештић

Биљана Миљић

Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијалковски, мр Зоран Миладиновић,
др Миљан Милкић, Кршман Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Александар
Радић, Влада Ристић, Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Марија Марић
и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Горан Станковић, Душка Стефановић,
Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995
ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

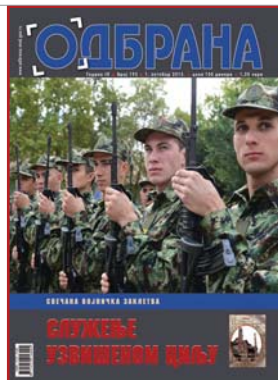
За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 193

Свечана војничка заклетва
у Ваљеву

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

**6 МИНИСТАР ОДБРАНЕ У ПОСЕТИ ГЕНЕРАЛШТАБУ
ВОЈСКЕ СРБИЈЕ**

**8 Свечана заклетва војника, кадета Војне академије
и слушаца класе резервних официра
СЛУЖЕЊЕ УЗВИШЕНОМ ЦИЉУ**

**10 Сусрет начелника генералштабова војски
Србије и Грчке
ЈУБИЛЕЈИ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИСТОРИЈЕ**

■ ИНТЕРВЈУ

**12 Генерал-мајор Дебора Ешенхурст, командант
Националне гарде Охаја
ПАРТНЕРСТВО И ПРИЈАТЕЉСТВО**

**16 Београдски безбедносни форум
РИЗИЦИ И ОДГОВОРИ СА БАЛКАНА**

Овогодишњи Београдски безбедносни форум бавио се актуелним питањима регионалне и међународне безбедности, спољне политике и привреде, са посебним освртом на улогу државних и недржавних актера у транзиционим међународним односима

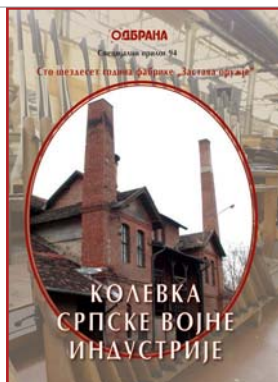
■ ТЕМА

**20 Седам година Мастер плана
БЕЗ РАСПРОДАЈЕ И ПОКЛАЊАЊА**

Специјални прилог

„Застава оружје“

Колевка српске војне индустрије

■ ОДБРАНА

28 Вежба „Здружени напор 2013“ НА ВЕЗИ С НЕМАЧКОМ

Припадници Центра за обуку везе, информатике и електронских дејстава формирали су у касарни „Војвода Радомир Путник“ у Горњем Милановцу издвојено место Војске Србије одакле су активно учествовали на међународној војној вежби чије је седиште било у немачком граду Графенверу

29 Заставник прве класе Ранко Пашић извукао старицу из пожара

ОДЛУКА У ДЕЛИЋУ СЕКУНДЕ

■ ДРУШТВО

30 Век и по од изградње Храма Светог Вазнесења у Београду

ВЕЧНИ ПЛАМЕН ЛИТУРГИЈЕ

■ КУЛТУРА

34 Изложба посвећена Милунки Савић

ХЕРОЈИНА ВЕЛИКОГ РАТА

Мултимедијална изложба ордења, фотографија и докумената „Милунка Савић – хероина Великог рата“ отворена је у Малој галерији Дома Војске у Београду

36 Изложба „Велика Иза Влаха Буковца“ у Дому Војске у Београду

ПРОДУЖЕТАК ЈЕДНЕ ПРИЧЕ

Реч уредника

Сигуран сам да ћете изговорене заветне речи заувек памтити и носити у срцима јер сте тако показали да служите узвишеном циљу, безбедности и угледу наше отаџбине, поручио је министар одбране Небојша Родић на свечаности у ваљевској касарни „Војвода Живојин Мишић“, приликом давања заклетве војника, кадета Војне академије и слушалаца класе резервних официра.

За добровољно служење у септембарском року пријавило се скоро шест пута више кандидата него што је било планирано. За 560 места јавило се 3.295 младића и девојака. Да ли то значи да већ треба размишљати о више упутних рокова током године уместо садашња два, или о повећању броја младих људи којима ће бити омогућено да добровољно служе војни рок под оружјем.

Овогодишњи Београдски безбедносни форум, трећи по реду, бавио се актуелним питањима регионалне и међународне безбедности, спољне политике и привреде, са посебним освртом на улогу државних и недржавних актера у транзиционим међународним односима. Порука је да Србија и Балкан желе да буде актери на „мапи пута светских дешавања“, испуњавајући пре свега своје тежње у европским интеграцијама.

Тема броја је Мастер план. У последње три године постигнути су најбољи резултати у реализацији пројекта који предвиђа да се новцем и добрима, прикупљеним отуђењем непокретности које нису неопходне Министарству одбране и Војсци Србије, подржи реформа система, али и побољша материјални положај припадника Војске. Највећи успех је да је све што је до сада продато било по тржишној цени!

Издавајмо и два значајна културна догађаја. У Дому Војске у Београду отворена је мултимедијална изложба ордења, фотографија и докумената „Милунка Савић – хероина Великог рата“, којом Србија, после дугих година заборавља, враћа дуг најодликованијој жени у Великом рату. Милунка Савић учествовала је као добровољац у балканским ратовима и Првом светском рату, рањавана је четири пута и носилац је седам високих одликовања Србије и Француске.

А у Великој галерији Дома Војске приређена је изложба са једном сликом, прелепом „Великом Изом“ Влаха Буковца, која је младом уметнику 1882. године на париском Салону донела светску славу. Слика је сада у власништву Спомен-збирке Павла Бељанског у Новом Саду, са којом Медија центар „Одбрана“ наставља успешну сарадњу и приређује изложбу која ће, на радост бројних љубитеља уметности и сликарства, бити отворена до почетка новембра. ■

Министар одбране у посети Генералштабу Војске Србије

Министар одбране Небојша Родић посетио је 17. септембра Генералштаб Војске Србије, што је његова прва посета тој институцији од када је преузео дужност.

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић упознао је министра Родића са стањем у Војсци Србије и најважнијим активностима које се одвијају у јединицама и командама. Министар је најодговорнијим старешинама Војске предочио визију свог рада током мандата и указао на стратешке кораке који предстоје.

– Чекају нас озбиљни и велики задаци. План развоја оружаних снага мораће да буде конципиран тако

да будемо ефикаснији и реалнији и да у пројектовању политичког опредељења развоја Војске Србије добијемо већу подршку Владе и Скупштине Србије. Учинићемо све да уобличимо своју предвидиву будућност, да Војска Србије и убудуће буде неотклоњив и респектабилан фактор за свакога ко би покушао да угрози нашу слободу, оне тековине које се на овом простору вековима чувају и негују – рекао је министар Родић.

Министру одбране током посете Генералштабу представљен је и рад Центра за обуку путем симулација. ■

Посета Српско-руском хуманитарном центру у Нишу

Председник Владе Србије и министар унутрашњих послова Ивица Дачић и министар одбране Небојша Родић састали су се 24. септембра у Нишу с министром за ванредне ситуације Руске Федерације Владимиром Пучковим. Сусрету су присуствовали и амбасадор Русије у Београду Александар Чепурин и градоначелник Ниша Зоран Перишић.

Том приликом чланови делегација посетили су нишки аеродром „Константин Велики“, где је стациониран Српско-руски хуманитарни центар за реаговање у случају ванредних ситуација и присуствовали демонстрационом лету руског авиона за гашење пожара „Беријев Б-200“. Пуњење резервоара, чији капацитета износи 12 тона воде, може да се обавља на аеродрому, али и у ниском лету изнад језера или реке.

Министри и чланови српске и руске делегације разговарали су у Градској кући у Нишу о напретку Центра и његовој регистрацији, могућности коришћења дела нишке

касарне „Стеван Синђелић“ за његове потребе, опремању и смештајним капацитетима аеродрома за средства Центра, који треба да почне да ради пуним капацитетом до краја године. ■

Састанак са начелником Генералштаба националне одбране Грчке

На састанку министра одбране Небојше Родића са начелником Генералштаба националне одбране Грчке генералом Михаилом Костаракосом, 19. септембра, изражено је снажно опредељење за унапређење сарадње у областима образовања, обуке официра за учешће у мултинационалним операцијама, војне медицине, сајбер одбране и војноекономске сарадње. Као посебно значајни сегменти односа издвојени су сарадња специјалних снага и заједничко учешће на вежбама.

Исказани су захвалност за професионално ангажовање припадника оружаних снага Грчке у саставу КФОР-а и очекивање да у скоријем периоду неће доћи до смањења тог контингента.

Генерал Костаракос рекао је да ће Грчка наставити да пружа континуирану подршку чланству Србије у Европску унију и међународним организацијама. Он је истакао да су историјски утемељени односи између две земље традиционално добри и упутио позив за посету министра Родића.

Припадници Министарства одбране и Војске Србије наставиће и са традиционалним обиласцима српских војних меморијала у Грчкој (Зејтилник, Поликастро, Крф и Видо) у знак очувања сећања на заједничку историју два народа. ■

Сусрет са амбасадором Руске Федерације

На састанку министра одбране Небојше Родића са амбасадором Руске Федерације у Београду Александром Чепурином, 18. септембра, изражено је обострано задовољство порастом броја заједничких активности у области одбране. Истакнут је значај Регионалног хуманитарног центра у Нишу, који ће доприносити заштити Србије и земаља у региону у случајевима ванредних ситуација.

Посебно је наглашено да треба интензивирати заједничку обуку, учешће на вежбама и реализацију посматрачких задатака. Предложен је наставак размене кадра на школовању и усавршавању, као и успостављање сарадње Универзитета одбране са руским научно-образовним институцијама. Простор за унапређење јесте и сарадња војномедицинских установа две земље.

– Са посебним задовољством могу да најавим да ће следеће академске године један руски официр похађати генералштабно усавршавање у Србији – рекао је министар Родић.

Закључено је да је неопходно даље јачање билатералне војнотехничке и војноекономске сарадње у обостраном интересу, са циљем унапређења способности држава и наступа на трећим тржиштима. ■

СНИМИО Г. СТАНКОВИЋ

Свечана заклетва војника, кадета Војне академије и слушаалаца класе резервних официра

Служење узвишеном циљу

Сигуран сам да ћете изговорене заветне речи заувек памтити и носити у срцима јер сте тако показали да служите узвишеном циљу, безбедности и угледу наше отаџбине, поручио је министар одбране Небојша Родић на свечаности у Ваљеву

У центрима за обуку у Ваљеву, Лесковцу и Сомбору нова генерација војника на добровољном служењу војног рока положила је свечану заклетву 21. септембра.

У ваљевској касарни „Војвода Живојин Мишић“, у присуству министра одбране Небојше Родића, команданта Команде за обуку генерал-мајора Ђокице Петровића, представника Генералштаба Војске Србије, министарстава одбране и унутрашњих послова, локалне заједнице, Српске православне цркве, родбине и пријатеља, војничку заклетву положили су и кадети 138. класе Војне академије и слушаоци класе резервних официра санитетске и ветеринарске службе ВМА.

Дуга традиција завета

Честитајући војницима давање свечане заклетве, министар одбране Небојша Родић истакао је да је то посебан дан у њиховом животу и да му је част да им се обрати јер су опредељени да часно служе отаџбини и наставе нашу богату војничку традицију. Он је подсетио да заклетва, као

спремност за жртву отаџбини, у српској војсци постоји још од 1334. године, а да Душанов законик, петнаест година касније, има одредбу која говори о овом чину.

– Много је сличности у тим заклетвама са свим оним што сте ви рекли, обавезујући се отаџбини. Изговорили сте заклетву, или, да поновим – за кетву. Дакле, за кетву онима који не буду испоштовали оно што су рекли, позивајући се на своју част. А част је, по Сократу, дијамант на прстену врлине и нема веће врлине него бити частан, а онај ко је частан данас се заклео.

Министар Родић је подсетио да је Војска Србије поносна на поверење које ужива међу грађанима Србије, које се огледа у великом броју пријављених кандидата на конкурсима за војну службу и војне школе, који је све већи, из године у годину.

– За добровољно служење у септембарском року пријавило се скоро шест пута више кандидата него што је било предвиђено – истакао је министар Родић, додајући да треба радити тако да на најделотворнији начин очувамо постојеће и изградимо нове војне способности, опремимо Војску Србије савременим борбеним системима и наставимо да изграђујемо свеукупни борбени потенцијал наше земље.

Част је светиња

Честитајући дату заклетву најмлађим војницима на добровољном служењу војног рока, кадетима Војне академије и слушаоцима Школе резервних официра у касарни „Војвода Петар Бојовић“ у Лесковцу, начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић рекао је да изговарајући речи заклетве они уписују њихово значење у своја срца, потврђују да су стасали у озбиљне, одговорне и часне грађане Србије, на које родитељи, пријатељи и отаџбина могу бити поносни.

– Положити војничку заклетву значи заветовати се својој земљи да ће у критичним ситуацијама наше родољубље наладати све наше личне слабости и да ће част и добробит Србије бити наша светиња. Војнички дани прођу, после неколико месеци или након професионалне каријере, али војничка заклетва обавезује за цео људски век – навео је генерал Диковић.

Начелник Генералштаба потврдио је да Војска Србије остаје посвећена јачању оперативних способности и усмерена ка извршавању основних задатака, од којих је најсветији одбрана земље.

– Увек ћемо бити уз народ, јер је Војска Србије баштини традицију народне војске. Грађани Србије су наш извор, а њихова безбедност разлог нашег постојања – закључио је генерал Љубиша Диковић на свечаности у лесковачкој касарни.

Војницима који су свечану заклетву положили у касарни „Аеродром“ у Сомбору честитали су државни секретар Зоран Ђорђевић и генерал-мајор Горан Радовановић, заменик команданта Здружене оперативне команде, који је поручио војницима да је професионализацијом Војске створен модеран одбрамбени систем, у складу са савременим изазовима и да је ова свечаност потврђује да младост Србије није заборавила своју традицију. ■

Председник Народне скупштине посетио ВОА

Председник Народне скупштине Србије Небојша Стефановић посетио је 20. септембра Војнообавештајну агенцију где је најпре разгледао музејску поставку о историји војнообавештајне службе у Србији од 1884. године до данас.

Директор ВОА бригадни генерал Драган Владисављевић упознао је председника Народне скупштине са задацима и функционисањем Агенције, а начелници главних одељења презентовали су надлежности и активности одељења на чијем се челу налазе. ■

Пријем најмлађих потпоручника

У Дому Војске Србије у Нишу организован је пријем потпоручника који су по завршетку школовања распоређени у Копнену војску. Заменик команданта генерал-мајор Милосав Симић пожелио је добродошлицу потпоручницима и пожелио им пуно успеха у раду на првим официрским дужностима.

Пријем је приређен и у Команди за обуку, у касарни „Топчидер“, где је командант Команде за обуку генерал-мајор Токица Петровић поздравио најмлађе официра Војске Србије и рекао да ће њиховим ентузијазмом и вољом за доказивање бити унапређене оперативне и функционалне способности Команде за обуку.

После паузе од неколико дана, потпоручници започињу припреме за увођење у почетне дужности у јединицама чији је циљ провера њихових способности за самостално обављање дужности. ■

Сусрет начелника генералштабова војски Србије и Грчке

Јубилеји

заједничке историје

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић састао се 19. септембра са грчким колегом генералом Михаилом Костаракосом, који је предводио војну делегацију Грчке у дводневној посети Србији.

Генерал Диковић истакао је да је реч о посети делегације државе с којом је Србија кроз историју градила нераскидиво пријатељство, а догађа се на јубилеј стогодишњице балканских ратова.

На састанку је разговарано о безбедносној ситуацији у региону и о будућој сарадњи у којој ће тежиште бити на удруживању капацитета за обуку и усавршавање.

Генерал Диковић је нагласио да је сигуран да се путем удруживања могу реализовати национални циљеви и заједнички интереси.

– Војска Србије са грчком војском има веома развијену сарадњу нарочито у области војног образовања, а око осамдесет наших припадника похађало је неки облик усавршавања у тој земљи. Запажена је и обука специјалних јединица, а грчкој страни понуђене су услуге Центра за усавршавање кадрова АБХО и одређени ремонтни капацитети – истакао је генерал Диковић.

Генерал Костаракос рекао је да његова посета Србији представља доказ изузетних војних односа.

– Војна сарадња између наше две земље представља суштински и значајан показатељ изузетних односа у свим секторима који се заснивају, пре свега, на дубоким историјским и верским везама које постоје међу нашим народима. Грчка представља сталног партнера који снажно подржава

Помен грчким и српским војницима у Пироту

На грчком и српском војном гробљу у Пироту, уз војне почасте, одржан је традиционални помен грчким и српским војницима погинулим у Првом светском рату и сахрањеним у том граду.

Опелима је присуствовала грчка војна делегације на челу с начелником Генералштаба националне одбране Грчке генералом Михаилом Костаракосом, док су Војску Србије представљали начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић, командант Копнене војске генерал-потпуковник Александар Живковић и командант Треће бригаде бригадни генерал Желимир Глишовић.

Опело је служио епископ нишки Јован уз саслужење свештеника Српске и Грчке православне цркве.

Сенима погинулих грчких и српских војника поклонили су се и представници амбасада и војни изасланици Велике Британије, Грчке, Канаде, Кипра, Немачке, Румуније и САД, челници Пирота, удружења грчких потомака, као и представници организација које негују традиције ослободилачких ратова.

напоре Србије за прикључивање Европској унији и различитим међународним организацијама – рекао је Костаракос.

Грчка делегација посетила је Специјалну бригаду и Ваздухопловни завод „Мома Станојловић“. ■

Генерал Диковић у посети Босни и Херцеговини

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић састао се 25. септембра у Сарајеву са начелником Заједничког штаба Оружаних снага Босне и Херцеговине генерал-мајором Антом Јелечом.

Генерали Диковић и Јелеч разменили су мишљења о досадашњој војној сарадњи Србије и Босне и Херцеговине и правцима за њено унапређење у предстојећем периоду. У току састанка разговарало се, пре свега, о школовању припадника Оружаних снага БиХ у Србији, међусобној сарадњи у области обуке, војнотехничкој и сарадњи на успостављању система праћења стања и одржавања убојних средстава у Оружаним снагама БиХ.

Закључено је да Технички ремонтни завод Крагујевац може да понуди обуку људства и трансфер технологија за испитивање хемијске стабилности барута и

ракетних горива, у складу с највишим светским стандардима, као и да постоји обострани интерес за наставак сарадње на одржавању и делаборацији муниције у радионици „Тром“ у Добоју. Окосница будуће сарадње биће школовање и обука војног кадра, војномедицинска и војнокономска сарадња.

Генерала Диковића примио је и министар одбране БиХ Зекеријаш Осмић. Том приликом, генерал Диковић је изразио чврсту опредељеност Србије за унапређивање односа са суседима и активно учешће у регионалној сарадњи и упознао свог саговорника са капацитетима које Министарство одбране и Војска Србије могу да поделе са земљама из региона, попут Универзитета одбране, Центра за усавршавање кадрова АБХО, базе „Југ“, Техничког ремонтног завода Крагујевац и центара за обуку медицинског кадра.

У наставку посете, делегација Војске Србије обишла је Оперативни центар Оружаних снага БиХ и Центар за обуку за учешће у мултинационалним операцијама „Бутмир“, у коме је као предавач ангажован и један официр Војске Србије. ■

Почасна стража Гарде

Испред зграде Генералног секретаријата председника Републике Србије, од Видовдана ове године, смењује се почасна стража Гарде Војске Србије. На представљању смене почасне страже новинарима и сниматељима, бригадни генерал Миломир Тодоровић, командант Гарде, подсетио је на историјат Гарде и почасне страже као симбола државности и посвећености те јединице њеној основној намени – пратњи и заштити суверена, односно шефа државе.

Генерал Тодоровић нагласио је да припаднике Гарде красе посебне психофизичке способности, оданост и патриотизам, те да се, од њеног оснивања 1830. године нису мењали строги захтеви који се постављају пред кандидате који желе да ступе у почасни строј.

Почасна стража смењује се сваких 30 минута. ■

Пријем поводом војних празника

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић организовао је пријем поводом Дана рода артиљеријско-ракетних јединица за противваздухопловна дејства и Дана атомско-биолошко-хемијске службе.

На челу делегације АРЈ за ПВД био је бригадни генерал Душко Жарковић, командант 250. ракетне бригаде за ПВД и председник Савета рода АРЈ за ПВД, док је делегацију АБХ службе предводио пуковник Раде Рњаковић, председник Савета АБХ службе.

Припадници АБХ службе обележавају свој празник 28. септембра када је 1932. године, на основу Уредбе министра војске и морнарице Краљевине Југославије, у Крушевцу почело формирање прве регуларне јединице противхемијске заштите – Барутанског батаљона у оквиру Војнотехничког завода „Обилићево“.

Дан АРЈ за ПВД обележава се 30. септембра. Тог дана 1915. године, група немачких авиона бомбардовала је Крагујевац. Артиљерац Радомир Рака Љутовац ватром из модификованог топа земаљске артиљерије оборио је немачки авион. Било је то прво обарање непријатељског авиона противавионским топом у Србији. ■

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Генерал-мајор Дебора Ешенхурст, командант Националне гарде Охаја

Партнерство и пријатељство

Приликом ове посете Србији имала сам први сусрет са новим министром одбране, а разговарала сам и са начелником Генералштаба. Размотрили смо неколико важних активности између Националне гарде Охаја и Војске Србије, од којих издвајам вишегодишње заједничке напоре у развоју базе „Југ“ који ће бити настављени, истакла је генерал-мајор Дебора Ешенхурст, командант Националне гарде Охаја

Поводи за недавну посету Србији генерал-мајора Деборе Ешенхурст, команданта Националне гарде Охаја, били су примопредаја у бази „Југ“ интегрисаног ласерског система за обуку путем симулација „MILES“, набављеног средствима америчког програма „Глобална иницијатива за мировне операције“ (GPOI) и присуство на свечаној промоцији најмлађих официра Војске Србије.

Током вишедневног боравка у Србији генерал-мајор Ешенхурст обишла је више заједничких активности при-

падника Војске Србије и Националне гарде Охаја у Генералштабу Србије и Копненој војсци, које се из године у годину реализују у оквиру Програма државног партнерства Србије и Охаја, успостављеног 2006. године.

Током посете генерал Ешенхурст први пут се срела са новим министром одбране Небојшом Родићем. На састанку коме је присуствовао и амерички амбасадор у Србији, Мајкл Кирби, истакнут је значај сарадње са Националном гардом Охаја и посебно експертска помоћ у изради и реализацији плана за развој Центра за обуку јединица за мултинационалне операције у бази „Југ“.

На састанку са начелником Генералштаба Војске Србије генералом Љубишом Диковићем разговарано је о правцима и областима будуће сарадње и о заједничком учешћу на вежби „Active Guardian 13“ у Мађарској, поводом двадесет година успешне сарадње Националне гарде Охаја и Оружаних снага Мађарске.

У програму посете планиран је и интервју за „Одбрану“, а са генералом Дебором Ешенхурст разговарали смо у хотелу „Зира“ пред свечану промоцију нових официра Војске Србије.

■ *Државној свечаности испред Дома Народне скупштине присуствујете други пут. Како Вам се допада?*

– Да, била сам у Београду и 2011. године на овој церемонији и тада је прва класа жена официра дипломирала. То ми се посебно допало и сјајно је било видети те девојке у свечаном строју. Свако може на свој начин да допринесе војсци и управо та различитост чини тим јачим.

■ *Програм државног партнерства Охаја и Србије усвојен је 2006. године. Каква су искуства из те богате сарадње током ових седам година?*

– Наше партнерство унапређује се континуирано. Прешли смо дуг пут од 2006. године, када смо имали само три заједничке активности. И онда смо кренули даље од тих иницијалних састанака и планирања, тако да смо сада на нивоу када сваки догађај прилагођавамо специфичним захтевима Војске Србије и на корист једне и друге стране.

Сада сам имала и први сусрет са новим министром одбране, а разговарала сам и са начелником Генералштаба. Размотрили смо неколико важних активности између Националне гарде Охаја и Војске Србије, од којих издвајам вишегодишње заједничке напоре у развоју базе „Југ“, који ће се наставити.

■ *Које су користи од разноврсних програма и реализације заједничке обуке?*

Генерал-мајор Дебора Ешенхурст каријеру је започела 1978. године када је приступила Националној гарди Охаја. Унапређена је у официра (инжињерије) 1980. године током усавршавања на Официрској школи. Прешла је све командне дужности од нивоа чете до генералштаба, а за команданта Националне гарде Охаја именована је 10. јануара 2011. године. Члан је кабинета гувернера државе Охајо.

– Припадници Националне гарде Охаја и Војске Србије размењују искуства и уче једни од других. Српска заједница имала је користи и од заједничког рада у оквиру пројекта „Хуманитарна асистенција“. Радећи са Војском Србије припадници наше Гарде припремају се за будуће операције са мултинационалним снагама. Дакле, користи су вишеструке, и за вас и за нас, а пријатељства створена током заједничког рада остаће за цео живот.

■ *Поменули сте помоћ у оквиру „Хуманитарне асистенције“. Да ли се пројекат наставља?*

– Национална гарда Охаја поносна је на учешће у пројекту „Хуманитарна асистенција“ са Војском Србије. Од 2009. године заједно смо обновили четири школе. Пројекат је омогућио да наши инжињерци раде са српским војницима на реновирању школа у њиховим заједницама, а неки од ученика имали су родитеље у Војсци Србије. Наставићемо да радимо на пројектима који се уклапају у наш распоред обуке и да и даље радимо заједно са вашим војницима.

■ *Који су актуелни планови сарадње са Војском Србије?*

– У 2013. имамо 11 заједничких активности, а за 2014. планирамо још 20. Фокус је на наставку помоћи у развоју базе „Југ“, на унапређењу способности за мировне операције, а наставићемо да радимо и на развијању подофицирског кора.

■ *Прегледали сте украјко Националну гарду Охаја?*

– Националну гарду чини Копнена војска и Ваздухопловство. Имамо око 17000 припадника укупно, у четири ацијацијске ескадриле и шест бригада Копнене војске. Тренутно смо распоређени широм света, на местима као што су Авганистан и Кувајт.

■ *Ове године Национална гарда Охаја обележава 20 година партнерства са Мађарском, са којом и Војска Србије има одличну сарадњу. Планирасте ли неке заједничке активности шире армије?*

– То је вредан јубилеј и ми и са Мађарском и са Србијом развијамо изузетну партнерску сарадњу, а ваше војске спроводе заједничке вежбе. Тим поводом са Оружаним снагама Мађарске и Војском Србије планирали смо у октобру вежбу Active Guardian. Срећна сам што ћемо послати десет војника и ваздухопловаца да се придруже нашим партнерима на тој вежби. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Донација Данске српском ваздухопловству

На аеродрому „Батајница“ извршена је предаја четири цистерне за гориво које је донирала Краљевина Данска. Командант ВиПВО генерал-мајор Ранко Живак истакао је да је у протеклих седам година реализовано низ донација данског ваздухопловства чији је износ већи од милион евра.

– До сада смо добили цистерне за гориво, информатичку и комуникациону опрему, као и опрему за потребе службе безбедности летења. Посебно бих желео да истакнем значај заједничких активности у домену обуке, трансфера знања, стандарда и процедура важних за подизање наших оперативних способности у домену трагања и спасавања, као и безбедности летења – изјавио је генерал Живак.

Командант Данског краљевског ваздухопловства генерал-мајор Хенрик Р. Дам нагласио је да ће се добра сарадња и партнерство наставити и у наредним годинама. ■

Дан службе телекомуникација и Бригаде везе

У Бригади везе и њеним јединицама свечано је обележен 20. септембар – дан службе телекомуникација и Бригаде везе. Командант бригаде пуковник Влатко Курај подсетио је да је 20. септембра 1916. године, на предлог министра војног генерала Божицара Терзића, престолонаследник Александар Карађорђевић одобрио Уредбу о војном телеграфу.

Бригада везе формирана је 30. октобра 2006. у оквиру реформе Војске Србије и тада су у њен састав ушле јединице 398. бригаде везе и 235. центра стационарних веза.

– Била род или служба, веза је била, јесте и биће нервни систем командовања. Није изгубила на значају већ напротив, ко влада информацијом влада и ситуацијом. Правовремени пренос информација омогућава заједничку акцију, одређује успех и умањује негативне последице било које ситуације – истакао је пуковник Курај. Он је рекао да је припадницима Бригаде везе, који свој празник прослављају на 56 локација широм Србије, припала част и обавеза увођења у оперативну употребу савремене телекомуникационо-информатичке опреме, која командовању обезбеђује пренос информација у реалном времену.

Поводом празника јединице и службе телекомуникација приређен је тактичко-технички збор средстава и опреме које јединице користе, а најбољи припадници Бригаде награђени су за постигнуте резултате.

Дан службе телекомуникација обележен је и у Нишу, свечаним постројавањем припадника 21. батаљона везе у касарни „Књаз Михаило“.

Дана службе телекомуникација начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић примио је делегацију те службе коју је предводио начелник Управе за телекомуникације и информатику бригадни генерал Предраг Симовић. ■

Испраћај српских мировњака на Кипар

У касарни „Књаз Михаило“ у Нишу, 16. септембра приређен је свечани испраћај за 46 припадника Војске Србије, који ће наредних шест месеци учествовати у мултинационалној операцији очувања мира на Кипру.

Свечаном испраћају пете ротације српских мировњака присуствовали су генерал-мајор Милосав Симовић, заменик команданта Копнене војске, бригадни генерал Желимир Глишовић, командант Треће бригаде и породице и пријатељи војника.

Према речима командира вода капетана Милана Ристића, јединица је прошла обуку и извела тродневну вежбу током које је оцењена спремност за учешће у мултинационалној операцији. ■

Сарадња са Уједињеним Краљевством

Помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић разговарао је у Министарству одбране са амбасадором Уједињеног Краљевства у Политичко-безбедносном комитету Европске уније Џулијаном Брајтвејтом.

На састанку су размењена мишљења о сарадњи у области европских интеграција и изражена обострана жеља да Уједињено Краљевство подржи и тиме убрза преговоре Србије са Европском унијом. Постигнута је и сагласност да се сагледају модалитети сарадње и помоћи Уједињеног Краљевства Министарству одбране Србије у области Заједничке безбедносне и одбрамбене политике ЕУ. ■

Одржана Регионална војномедицинска конференција

Друга регионална војномедицинска конференција одржана је у Дому Гарде на Топчидеру. Дводневни скуп свечано је отворио државни секретар Зоран Ђорђевић.

Начелник Управе за војно здравство бригадни генерал др Зоран Поповић истакао је да је за Министарство одбране веома значајно да буде домаћин тако важне војномедицинске конференције.

Регионална војномедицинска конференција у Београду угостила је 42 учесника из 14 земаља, углавном балканских и југоисточних, а уз подршку Краљевине Норвешке и Сједињених Америчких Држава.

Учесницима су се обратили и капетан морнарице Гунар Хелое из Норвешке и пуковник Џон Мичел из САД, истичући важност регионалне сарадње у области војног здравства, као и сарадњу Србије у оквиру Програма „Партнерство за мир“.

Централне теме на конференцији биле су војномедицинска сарадња на Балкану, развој војне медицине и „паметна одбрана“, концепт којим се лакше превазилази економска криза у одбрамбеној политици. ■

СНИМИО Д. БАНДА

Делегација Министарства одбране у Алжиру

15

Делегација Министарства одбране Србије коју је предводила помоћница министра за материјалне ресурсе Јасминка Тодоров боравила је у посети Министарству националне одбране Алжира. У саставу делегације били су представници Грађевинске дирекције Србије и ЈП „Југоимпорт – СДПР“.

Посета је реализована у циљу прибављања информација о пројекту изградње промотивних стамбених објеката у Алжиру и прикупљања података за учешће грађевинских предузећа из Србије у овом програму.

О овоме је разговарано са централним инспектором Управе за социјална питања, пуковником Ханин Абдераманом и председником предузећа за реализацију пројекта изградње „NDJAB“ Министарства за становање и урбанизам, Абделмалек Аисионом. Делегација је обишла грађевинску локацију у Бухаруну у вилајету Типаза. ■

Рад комитета SEDM

Делегација Министарства одбране коју је предводио Начелник Одељења за мултилатералу Управе за међународну војну сарадњу пуковник Милан Коњиковац учествовала је на 30. састанку Комитета за политичко-војно управљање и 29. састанку Координационог комитета Процеса сарадње министара одбране у ЈИЕ (SEDM), који су одржани у Букурешту.

Током састанака, посебна пажња је посвећена предстојећем свеобухватном министарском састанку, који се одржава почетком октобра на Брду код Крања у Словенији. ■

Београдски безбедносни форум

Ризици и одговори са Балкана

Овогодишњи Београдски безбедносни форум бавио се актуелним питањима регионалне и међународне безбедности, спољне политике и привреде, са посебним освртом на улогу државних и недржавних актера у транзиционим међународним односима

Централна тема трећег Београдског безбедносног форума, одржаног од 19. до 21. септембра у хотелу „Хајат“, била је „Да ли је држава у процесу (де)конструкције? Ризици и одговори са Балкана и шире“. Учесници су разговарали о трансформацији безбедносне сарадње у Европи и шире, као и њеном утицају на безбедносне перспективе у различитим деловима света. Главни панели посвећени су међудржавним

односима и последицама њихове трансформације, затим будућности безбедносне заједнице држава чланица ОЕБС-а, унапређењу улоге жена у сектору безбедности, а дискусија на већини осталих 12 панела анализирала је трансформацију Балкана из безбедносног проблема у безбедносног партнера и сагледала научене лекције из овог процеса.

Првог дана форума истакнути млади академци разговарали су на тему „Трансформација државе и професија у међународној безбедности“.

Организатори форума су Европски покрет у Србији, Београдски фонд за политичку изузетност и Београдски центар за безбедносно политику.

Отварајући Београдски безбедносни форум, председница београдског Фонда за политичку изузетност Соња Лихт истакла је да је за регион западног Балкана најважније да испуни свој „сан о чланству у Европској унији“ и преброди све препреке током испуњења тог циља.

„Ми смо спремни да се суочимо са стварношћу и превазиђемо све тешкоће како бисмо испунили свој сан о чланству у ЕУ“, рекла је Лихт наглашавајући да Србија жели да буде актер, а исто то важи и за Балкан, који жели да буде

Колинда Грабар Китаровић, помоћница генералног секретара НАТО за јавну дипломатију

Србија вредан партнер

На овогодишњем Београдском безбедносном форуму учествовала је и амбасадор Колинда Грабар Китаровић, помоћница генералног секретара НАТО, прва жена на таквој функцији од оснивања Алијансе. Она је истакла да је Србија за НАТО вредан партнер и изразила је наду да ће се ти односи и даље развијати, без обзира на одређење Србије о чланству у одређеним савезима.

„Надам се да ћемо наставити активности како на подизању свести о безбедности, тако и због чињенице да НАТО кроз КФОР на Косову штити и српско становништво и српске манастире“, рекла је Грабар Китаровић новинарима по завршетку трећег Београдског безбедносног форума. Она је подсетила да је генерални секретар НАТО најоштрије осудио инцидент и погибију припадника Еулекса, наводећи да Алијанса на Косову има неутралан статус и да је мисија НАТО очување мира, реда, заштита грађана и осигуравање слободе кретања.

Упитана колико је реално да Србија постане чланица ЕУ, а да претходно није чланица НАТО, она је одговорила да је, према њеном мишљењу, испуњавање услова за чланство у НАТО добра припрема за ЕУ, али да те две ствари нису условљене једна другом.

У разговору за „Одбрану“, Колинда Грабар Китаровић је истакла да европска оријентација и чланство у ЕУ држава југоисточне Европе је један од темељних предуслова за трајни мир, стабилност, сигурност и просперитет на овим просторима.

„Чврсто верујем у мирну будућност на овим просторима, јер ствараме механизме у оквиру којих можемо разговарати о питањима пре него што она постану проблемима. Србија треба да се ослони на хрватска искуства на путу у Европу, да би сте избегли грешке које смо ми и други направили. Као министар за европске интеграције и као водитељица изасланства за преговоре путовала сам од земље до земље тражећи сваки савет. Даље, економско повезивање на овим просторима, трговина, улагање, туризам, то је будућност. Будућност је у развоју, јер кад створите економске предуслове стварате и подлогу за већу безбедност. Све што уложите на европском путу уложићете у властиту државу. Тај пут је вредан колико и чланство и увек морамо тежити бољем и бољем“.

На питање како оцењује учинак Србије у примени Резолуције 1325 УН – Жене, мир и безбедност, Колинда Грабар Китаровић је нагласила да мора одати признање

„на мапи пута светских дешавања“. Она је навела да скуп треба да допринесе проналажењу идеја и решења од виталног значаја за суочавање са изазовима.

На првом панелу форума под називом „Изградња државе и европске интеграције – узајамно јачање или

Србији за све што је учинила на примени Резолуције 1325 и доношењу одговарајућих планова, на давању улоге женама у војним снагама и у компоненти мира и безбедности.

„У условима рата жене и деца су најугроженија група. Морамо се посебно бавити њиховом заштитом током али и после сукоба, у давању позитивне перспективе женама у процесу обнове. Тако ће, примера ради, ускоро у мисији ISAF у Авганистану командант имати саветницу за родну равноправност и то ће бити жена у рангу генерала са једном звездом. Дакле, ја се залажем да се мушкарци и жене мере према радним и личним карактеристикама, према компетенцијама за одређени посао, и подстичем жене да имају амбицију за такву равноправну улогу у друштву“.

Издвајајући најважније тренутне активности Управе за јавну дипломатије којој је на челу, Грабар Китаровић је нагласила да она и њен тим пре свега раде на унапређењу свести о безбедности и на спровођењу политичких приоритета НАТО који су зацртани Стретешким концептом из Лисабона и Декларацијом самита у Чикагу.

„Три су главна стуба те политике. Колективна безбедност као одбрана држава чланица Алијансе, затим кризни менаџмент, управљање кризама где спадају и превентивне мере, као што је наше залагање за политичко решење у Сирији које једино може бити трајно. И трећа компонента су партнерства за безбедност у свету, где је Србија један од партнера НАТО-а. Имамо низ пројеката на којима заједно радимо, а најновије је и драго ми је да је Центар АБХО у Крушевцу добио регионални карактер“, изјавила је Колинда Грабар Китаровић.

супротни процеси“, министар без портфеља задужен за европске интеграције Бранко Ружић рекао је да је Србија на добром путу када је реч о евроинтеграцијама и да ће током тог процеса она постајати све јача, истакавши да се реформе не спроводе због Брисела, Лондона или Берлина, већ због

грађана Србије. Он је казао да евроинтеграције нису „кратка трка, већ маратон“ и да не очекује да сви проблеми буду решени даном када Србија постане чланица ЕУ, али да ће она на том путу ојачати и имати корист на дуже стазе.

Говорећи о улози Србије када је реч о евроинтеграцијама, Ружић је истакао три аспекта – улога државе у друштву, значај за регион и допринос Европској унији.

„Када је реч о друштву, држава треба да пренесе вредности друштву, да грађани схвате које користи имају од евроинтеграција... Наша улога је да то објаснимо кроз медије и утицај на јавно мњење“, објаснио је Ружић.

Министар Ружић је одговарајући на питања посебно истакао да Европска унија није поставила никакве нове услове пред Србију када је реч о отпочињању преговора за прикључење.

Учествујући на истом панелу шеф словачке дипломатије Мирослав Лајчак изјавио је да је за земље западног Балкана на путу ка Европској унији од кључног значаја да покажу политичку вољу и одлучност да решавају проблеме, као што је то учинила Србија. Он је нагласио да је „период романтизма“ по питању проширења ЕУ завршен, да сада сви говоре о кризи и да је стога мање пажње и ентузијазма испољено према западном Балкану. То међутим, додао је Лајчак, не значи да ЕУ није опредељена за ширење на Балкан, али да је сада више на земљама у региону да својим грађанима покажу зашто је добро да их ЕУ прими у чланство.

Трећи учесник првог панела, представник Велике Британије у ЕУ Комитету за политичка и безбедносна питања Џулијан Брајтвејт, истакао је да је Србија сазрела политички, али и као друштво и да ће процес евроинтеграција само допринети болитку њених грађана. Он је прокоментарисао да Лондон жели да буде сигуран да је Србија испунила све услове за отпочињање преговора са Европском унијом. Такав коментар дао је поводом наводних немачко-британских услова који се постављају уочи објаве преговарачког оквира, најављене за 20. децембар, где чланице Уније воде дипломатску борбу о листи услова која, према непотврђеним информацијама, садржи и немачко-британски захтев да се поглавље 35 о Косову отвори на почетку преговора и не затвара до краја, као и да се преговори могу суспендовати у било ком моменту ако Београд не испуњава обавезе.

Другог дана Београдског безбедносног форума на уводним панелима разговарано је и о будућности безбедносне заједнице држава чланица ОЕБС-а и унапређењу улоге жена у сектору безбедности.

Последњег, трећег дана форума, дискутовано је о перспективи Балкана, енергетској безбедности у југоисточној Европи, безбедности на Косову, корупцији, као и изазовима НАТО алијансе.

Међу учесницима били су бивши председник Србије Борис Тадић, бивши шеф италијанске дипломатије Франко Фратини, генерални секретар Савета за регионалну сарадњу Горан Свилановић и многи други.

На овогодишњем Београдском безбедносном форуму акредитовано је 400 учесника из 35 земаља. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

ВЕСТИ

»»» РАДИОНИЦА „Процес одређивања цена и управљање уговарањима“ одржана је у организацији Управе за одбрамбене технологије, а предавачи су били из Центра за цивилно-војне односе Морнаричке последипломске школе из Монтереја из САД на челу са др Елизабет Рајт. На радионици је посебно наглашена улога доброг вођења процеса одбрамбене набавке, чија је улога првенствено да се средства из буџета троше на ефикасан и транспарентан начин. ■

»»» У ЦЕНТРУ за обуку логистике у касарни „Цар Лазар“ у Крушевцу, одржана је свечаност којом су обележени Дан интендантске службе – 14. септембар и Дан техничке и саобраћајне службе – 15. септембар. Потпуковник Зоран Новаковић из Центра за обуку логистике истакао је да је у оквиру обуке кадра техничке, саобраћајне и интендантске службе, у протеклих годину дана на 113 курсева и других облика усавршавања обучено 1965 лица свих категорија. ■

»»» НАПРЕДНИ курс помоћи и заштите од хемијског оружја, који се организује у оквиру програма подршке земљама афричког континента, одржан је у Центру за усавршавање кадрова атомско-биолошко-хемијске одбране у Крушевцу. Курс је похађало 11 учесника из четири земље, а његова реализација представља континуитет успешне сарадње Организације за забрану хемијског оружја и Министарства одбране Србије у имплементацији Конвенције о забрани хемијског оружја. ■

»»» ПРИПАДНИЦИ 18. инжињеријског батаљона Прве бригаде извели су показну вежбу „Оправка оштећене деонице пута“. Уз ангажовање бројних инжињеријских машина и људства инжињеријске чете демонстрирана је санација путних оштећења. Показну вежбу, којом је руководио командир чете капетан Милан Дамњановић, пратио је бригадни генерал Стојан Батинић, командант Прве бригаде. ■

»»» ПРИПРЕМЕ за међународну логистичку командно-штабну вежбу „Logex 2015“, која ће се 2015. године одржати у Србији, увелико су у току. На вежби ће учествовати 15 земаља. Вежба је симулационог типа, без учешћа јединица, на којој се унапређује познавање концепта мултинационалне логистичке подршке, сагледава рад логистичког особља и јединица у мултинационалном окружењу, уочавају и превазилазе разлике у процедурама земаља учесница. ■

»»» ПРИПАДНИЦИ Центра за обуку логистике и Команде за развој Расинске бригаде организовали су у варваринском селу Парцане акцију „Војни лекар на селу“. Учесће у акцији узели су општина Варварин, Месна заједница Парцане, Црвени крст, Центар за социјални рад, Дом здравља и Пољопривредна стручна служба из Варварина. ■

»»» КАНДИДАТИ за професионалне војнике у 25. батаљону војне полиције увежбавали су у касарни „Дедиње“ примену овлашћења војне полиције. Они ће током шестонедељне обуке проћи садржаје из тактичке, ватрене, физичке, стројеве и војнополицијске обуке, а они који прођу тестове биће примљени у батаљон војне полиције. ■

Војна сарадња са Шпанијом

Заменик команданта Здружене оперативне команде Генералштаба генерал-мајор Горан Радовановић састао се са начелником штаба Команде за операције Оружаних снага Шпаније генерал-мајором Рафаелом Санчез Ортегом.

Циљ узвратне посете је размена искустава две команде у планирању операција, са акцентом на усаглашавање активности у наставку заједничког ангажовања припадника Војске Србије и Оружаних снага Шпаније у мултинационалној операцији UNIFIL у Либану.

У оквиру тродневне посете делегација Оружаних снага Шпаније обишла је Центар за мировне операције и Оперативни центар система одбране. ■

Тренинг-курс инспектора ОРСВ

У Центру за усавршавање кадрова АБХО у Крушевцу одржан је тренинг-курс инспектора Организације за забрану хемијског оружја (ОПСВ). Бригадни генерал Јелесије Радивојевић, начелник штаба Команде за обуку, и градоначелник Крушевца Братислав Гашић посетили су ЦУК АБХО и полигон „Равњак“, на коме су реализовани садржаји курса.

ОПСВ је за ову двонедељну активност ангажовао 14 лица, а тренинг-курс похађа укупно 29 инспектора. То представља континуитет успешне сарадње Организације за забрану хемијског оружја и Министарства одбране Србије у имплементацији Конвенције о забрани хемијског оружја. Од 2007. реализовано је седам оваквих усавршавања на којима су обучена 260 инспектора Уједињених нација за контролу хемијског оружја. ■

Вежба „Пчиња 2013“

Припадници 47. механизованог батаљона Четврте бригаде Копнене војске извели су у Центру за обуку путем симулација, вежбу подржану рачунарским симулацијама „Пчиња 2013“, чија је тема „Механизовани батаљон у одбрани“.

Поред извођења одбране, команда батаљона решавала је супозиције и задатке из области примене међународног хуманитарног права, а медијски тренери извели су обуку из области комуникације с представницима полиције, невладиних организација, локалних медија и становништва. Руководилац вежбе био је заменик команданта Четврте бригаде пуковник Зоран Насковић. ■

Семинар о операцијама мира и стабилности

19

Амбасадор САД у Србији Мајкл Кирби, амбасадор Немачке Хајнц Вилхелм и заменик команданта Здружене оперативне команде генерал-мајор Горан Радовановић отворили су тродневни семинар „Операције успостављања стабилности и мира“, у организацији Европског центра за безбедносне студије „Џорџ Маршал“ и Центра за мировне операције Војске Србије.

Амбасадор Кирби истакао је да је заједно с немачким партнерима, у Србији од 2003. године организовано усавршавање за око 700 учесника из војних и цивилних структура, а амбасадор Вилхелм нагласио је да је размена искустава Центра „Џорџ Маршал“ и Центра за мировне операције од великог значаја, јер ће се војници и цивилно особље једног дана заједно наћи у мировним мисијама.

Генерал Радовановић на отварању је рекао да са партнерима имамо заједничке циљеве и сличне улоге, да едукujemo и припремимо полазнике за мисије и због тога велику помоћ представља размена искустава и сарадња на будућим пројектима. ■

Смернице за развој доктрине

У организацији Управе за обуку и доктрину Генералштаба одржан је петодневни семинар-радионица „Смернице за развој доктрине у моделу процеса развоја Војске Србије заснованог на способностима“. Семинар је водио трочлани тим Поморске последипломске академије из Монтереја.

У уводном излагању, бригадни генерал Горан Зековић, начелник Управе за обуку и доктрину рекао је да ова активност, како и слични видови размене искустава који су јој претходили, представљају битне кораке ка унапређењу и развоју доктрине као једног од најважнијих чинилаца оперативних способности. ■

Седам година Мастер плана

Последње три године постигнути су најбољи резултати у реализацији пројекта који предвиђа да се новцем и добрима, прикупљеним отуђењем непокретности које нису неопходне Министарству одбране и Војсци Србије, подржи реформа система, али и побољша материјални положај припадника Војске. Процедура отуђења војних објеката, као и резултати Мастер плана, били су и биће потпуно транспарентни, а највећи проблеми су на пољу нерешене имовинско-правне документације и стања тржишта непокретности у Србији – каже начелник Одељења за Мастер план Управе за инфраструктуру пуковник др Александар Илић.

Без распродаје и поклањања

Највећим успехом сматрам то да је све што смо до сада продали било по тржишној цени. Вредност до сада потписаних уговора износи 183.865.415 евра, а од тог износа већ је приходовано 95.924.445 евра. Доминантно су то накнаде за војне непокретности добијене од локалних самоуправа и Грађевинске дирекције Србије у становима. Прибављено је укупно 1.016 станова, чија је вредност 83.336.130 евра, као и 12.588.317 евра у новцу. Наредних пет година, по основу потписаних уговора с локалним самоуправама, преуземо станове у вредности од 85.640.340 евра и наплатити 2.300.627 евра. Наш најзначајнији резултат јесте то што је, после две деценије, значајан број породица припадника Војске Србије и Министарства одбране задовољан због усељења у своје станове – истакао је

на почетку разговора пуковник др Александар Илић.

■ *После седам година, имајући у виду све економске проблеме и време у коме се Мастер план сироводи, како оцењујете његову реализацију?*

– На реализацију Мастер плана доминантан утицај имају правни и институционални оквири, као и тржиште непокретности. Правни оквир чине Закон о јавној својини, Закон о основама својинско-правних односа, Закон о планирању и изградњи, Закон о државном премогу и кастрацији, Закон о промету непокретности, Закон о враћању одузете имовине и обештећењу, те подзаконска акта од којих су најважнији предметни закључци Владе Србије. У институционалном смислу Мастер план се реализује сарадњом Репу-

Даје Ња

бличке дирекције за имовину и Министарства одбране, уз значајну подршку Министарства финансија – Пореске управе, Републичког геодетског завода и локалних самоуправа, а све под строго дефинисаном контролом Владе.

Када се говори о трговању војним непокретностима ваља знати да је за то потребно дуже време у односу на остале робе и услуге. Реално, велики проблем је и економска криза и финансијска неликвидност, слабо развијено тржиште, низак ниво приватне тржишне активности, ограничена расположивост и доступност података о промету, као и мала могућност поређења продаје. Имајући све то у виду морам истаћи да сам задовољан резултатима. Уважавајући околности у којима смо радили, прави куриозитет представља то да распродаје војних комплекса није било, а захваљујући чврстом опредељењу

Владе, Министарства одбране и свих релевантних институција које учествују у реализацији Мастер плана, неће је ни бити.

■ *Од усвајања 2006. године до 2010. године реализацију Мастер плана сироводила је комисија у Управи за инфраструктуру, а од 2010. носилац тог задатка је Одељење за припрему непокретности по Мастер плану. Како функционише најмултидисциплинарни тим који предводи?*

– Одељење за припрему непокретности по Мастер плану чине инжењери различитих профила, правници, економисти и техничари. Они су, радећи свој посао, паралелно завршили и обуку о конверзији војне имовине и процени тржишне вредности војних непокретности, јер нико

од чланова тима није имао претходно искуство у овој области. Циљ обуке био је и да се савлада техника процене војне непокретности, која је врло специфична.

Задаци Одељења су бројни. Започињу прикупљањем имовинскоправне документације за војне комплексе, уз израду елабората за процену тржишне вредности непокретности, учешћа у раду комисије за избор најповољнијег понуђача, све до записничке примопредаје непокретности будућем власнику, после доношења одговарајућег закључка Владе и потписаног уговора.

■ *Да ли су локалне самоуправе остале најзначајнији партнер у реализацији Мастер плана?*

– Јесу, јер је наше опредељење да с њима сарађујемо, а видљив је и заједнички интерес у реализацији Мастер плана јер ћемо тако оствари-

Пуковник
др Александар Илић

Касарна Славко Мунђан
Бела Црква

ти и појединачне интересе. Подсетићу да су закључком Владе локалне самоуправе добиле право прече куповине и могућност плаћања накнаде у становима или новцу у 60 месечних, односно пет годишњих рата. У 62 одсто случајева купац војних непокретности је локална самоуправа, која после преноса права својине на војном комплексу њиме располаже без ограничења. Извршна власт је у априлу 2010. године својим закључком омогућила да се након два неуспешна оглашавања за тендерску продају почетна цена предметног комплекса спусти за 20 одсто. Ову процедуру дозвољено је поновити још једном, тако да продајна цена непокретности не може бити нижа од 60 одсто од њене почетне процењене тржишне вредности. При сваком одређивању почетне продајне вредности, а пре јавног оглашавања за тендерску продају, локална самоуправа има право прече куповине. Уговори о преносу права својине потписани су с 25 локалних самоуправа, које су искористиле овај потенцијал за локални економски развој.

■ *Гошњово комплешан пројекат Масјер плана јосјнао је прејо-знајљив јо изградњи насеља „Војвода Стејна Стејановић“ на Вождовцу, које јредсјавља највећи јојединачни резултат. Када ће се знајти коначан број*

сјанова ко-ји ће на шој локацији јријасји Војсци Србије?

– Највећи партнер у реализацији Мастер плана је Грађевинска дирекција Србије, а највећи уговор односи се на суинвестирање станоградње на простору бивше касарне „Војвода Степа Степановић“ на Вождовцу, у Београду. По основу овог уговора Министарству одбране припало је 21 одсто бруто новоизграђене површине станова, гаражних места и пословног простора, што представља 748 станова на Вождовцу и 153 у унутрашњости Србије (Пријеполје, Врање, Ниш, Чачак, Горњи Милановац и Ваљево). Сви станови су дојављени за поделу, а већи део је већ усељен. Коначан број станова на Вождовцу знаће се после изградње урбанизмом предвиђених комерцијалних садржаја. Изградња овог насеља значајна је и за Министарство одбране и за грађевинску индустрију Србије.

МАСТЕР ПЛАН

Реформом система безбедности значајно је смањено бројно стање наше војске, што је за последицу имало појаву вишка непокретности. Влада Републике Србије донела је 22. јуна 2006. Закључак којим је усвојила информацију о непокретностима на територији Србије које нису неопходне за функционисање Војске, као и Мастер план располагања тим непокретностима. Реч је о касарнама, клубовима Војске, складиштима, аеродромима,

стрељиштима, полигонима, склоништима, војним економијама, мини хидроелектранама и сличним објектима.

Од 2006. године Мастер планом обухваћено је 576 војних комплекса, мањи број је у међувремену изузет из Мастер плана и поново уврштен у перспективне војне комплексе, односно враћен у функцију система одбране. Продата су 63 и делови пет војних комплекса. Тренутно се у Мастер плану располагања непокретностима које нису неопходне за Војску Србије налазе 463 комплекса.

Мастер план је динамичан и подложен изменама, имајући у виду да се и Војска налази у процесу трансформације. До сада је објављено 13 огласа за продају војних непокретности. Последњи, 5. септембра 2013. у „Политици“, оглашава продају 35 војних комплекса.

■ *Пријаднике Војске Србије којима тек јредсјоји решавање сјамбеног јишања нарочито занима може ли се слична сарадња реализовајти на јро-сјору бивше касарне „Алекса Дундић“ у Земуну.*

– Морам да кажем да ће се, по основу већ потписаних уговора, ускоро усељењу у нове станове радовати и породице припадника Војске у Пироту, Врању, Нишу и Ужицу. Биће још станова у насељу „Војвода Степа Степановић“, а интезивно се ради на пројекту изградње станова на простору бивше касарне „Алекса

Дундић" у Земуну. Оптимиста сам када је о томе реч. Имамо више знања и искуства, све анализе указују на долазак повољније климе на тржишту непокретности и приметно је да расте интересовање за војне комплексе из Мастер плана. Верујем да ће и градови у којима се налазе највреднији војни комплекси, Београд и Нови Сад, препознати свој интерес.

■ Да се врати́мо корак уназад. Како Вам данас изгледају застојања у процесу реализације Мастер плана, почев од 2006. године. Било их је?

– Од усвајања закључка Владе о непокретностима које нису потребне за функционисање Војске Србије постојао је застој све до новембра 2009. године, када је формирано Одељење за припрему непокретности по Мастер плану. Одељење је у кадровском смислу заокружено тек у другој половини 2010. године, а највећи резултати учињени су после тог периода, 2011, 2012. и ове године.

Од новембра 2012. до априла ове године такође је било застоја у реализацији Мастер плана због економских прилика у земљи и кризе која је задевала свет.

■ Штета шта 2006, 2007. и следеће године нисте били кадровски и организационо спреми да изађете на прави начин пред инвеститоре, којих је сада, чини се, било више.

– Истина! Имајте у виду да је од 2008. године до данас присутан стални пад цена непокретности на тржишту, а Пореска управа, приликом формирања тржишне вредности, „узима“ већ реализоване уговоре на тој или сличној локацији. Ипак, реализација Мастер плана не може се поредити с приватизацијом и поступцима које је спроводила Агенција за приватизацију, која је продавала поједине привредне објекте по далеко нижој цени од тржишне. Овде је примењен потпуно другачији приступ.

■ Један од момената који вам је омогућио да се „извадите из глиба“ лоших економских околности јесте шакозвани Подакциони план, јер је убрзао многе процедуре...

– Сигурно! Он је донет 2010. године и регулисао је да кључне државне институције по приоритету решавају све захтеве Министарства одбране и Републичке дирекције за имовину у реализацији Мастер плана. Највећи део односи се на Пореску управу, која за наше потребе, без накнаде, процењује тржишне вредности по добијању захтева, те Републички геодетски завод, који одговара на наше захтеве прикупљањем имовинско-правне документације, што је и био највећи административни проблем у том процесу. Подакциони план је утврдио рокове и успоставио обавезе институција, тако да се не чека месецима. И Републичка дирекција за имовину је реализацију овог пројекта ставила на ли-

сту приоритета. Сваког уторка имамо састанак, решавамо проблеме и усклађујемо активности како би убрзали рад. Овај процес „откочили“ су и поједини закључци Владе, који су омогућили да цену непокретности локалне самоуправе могу исплаћивати у 60 месечних или пет годишњих рата, што није био случај када смо започели реализацију Мастер плана 2006. године. Влада је пратила ток, излазила у сусрет потребама локалних самоуправа и реаговала закључцима, али је и пратила стање на тржишту, као и захтеве Министарства одбране.

■ Економске околности нису ишле на руку, процедура је, једноставније речено, могла бити закукуљена, али гледали сте да то решаваће у ходу. О чему сте посебно водили рачуна?

– Треба да будемо свесни времена у коме живимо. Многи су долазили да гледају комплексе, иако нису били озбиљни купци, с намером да осматре да ли се ту нешто може „уловити у мутном“. Разни мешетари који причају о милионима евра, о инвестицијама, великом запошљавању, а на крају се покаже да од тога нема ништа. Сасвим је извесно да неће бити распродаје, нити багателе и поклањања. Нити ће бити отимања. О томе смо увек водили рачуна, а водили смо и даље. Или ћемо непокретности продати према процењеној вредности Пореске управе, укључујући и излицитирану вишу цену, или их нећемо продати. Све што смо до сада продали било је по тржишној цени, што је својеврстан успех.

■ Да ли је могло боље?

– Могло је. Али треба имати у виду економски тренутак у свету, као и у земљи, стање на тржишту непокретности и проблеме чији би заједнички именула могло бити то да су поједине локалне самоуправе остале у уверењу да би војне комплексе могле добити без накнаде, а то се неће догодити. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

Štrelišće Šikara Sombor

Награде у Речној флотили

Најбољи међу једнакима

За најбољи брод намењен за одржавање повољног оперативног режима пловидбе и заштиту интереса Србије на унутрашњим пловним путевима проглашен је десантно-јуришни чамац 411 из 1. речног одреда. Командир брода заставник Далибор Ђорђевић и посада коју чине старији

водници Миодраг Гајић, моториста, и Илија Вила, нишанција на тридесет-милиметарском бацачу граната, десетар Миодраг Ускоковић и разводник Дејан Николић, нишанције на противавионским топовима, као и десетар Данијел Миленовић, моториста, у току прошле године успешно су извршили све постављене задат-

ке. Више пута су помагали и цивилном становништву за време поплава, а на вежбама су потврдили висок ниво колективне оспособљености.

Звање најбоље чете припало је 2. понтонирској чети из 2. понтонирског батаљона, којом командује поручник Марко Радојчић. У протеклој години најбољи је био вод за одржа-

вање из чете за логистику, којим командује поручник Јован Илић, а најбоље одељење – ватрогасно из командне чете 1. понтонирског батаљона, чији је командир старији водник прве класе Милоје Новаковић. Најбољу посаду чини посада чланка 1. вода у 2. понтонирском батаљону.

Први пут уречена су признања и појединцима. За примерног официра проглашен је капетан Слободан Суботић, начелник Групе за логистику у Команди 1. понтонирског батаљона, који је завршио 124. класу Војне академије, а пре доласка у Речну флотилу службовао у Прокупљу, Лесковцу, Бујановцу и на Бази „уг“. Старији водник прве класе Славенко Кубуровић из чете за логистику изабран је за примерног подофицира. После завршеног специјалистичког школовања за подофицире морнаричко-техничке службе професионалну каријеру започео је у Кумбору, а наставио у Бару и Новом Саду. Примеран војник – десетар Векослав Антић, нишанција на противавионском топу речног патролног чамца, један је од најiskusнијих у јединици. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

Капетан Слободан Суботић, старији водник прве класе Славенко Кубуровић и десетар Векослав Антић

Командири најбољих састава Речне флотиле

Обележен Дан Специјалне бригаде

Поводом 29. септембра – дана Специјалне бригаде, у касарни „Растко Немањић“ у Панчеву одржана је војна свечаност којој су, поред команде и припадника те јединице, присуствовали бригадни генерал Жарко Лазаревић, начелник штаба Команде Копнене војске, представници Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије, градоначелник Панчева Палве Радованов, епископ Порфирије и бројни гости.

Командант Специјалне бригаде бригадни генерал Илија Тодоров, рекао је да је јединица између два празника акценат у раду имала на оспособљавању за додељене мисије и задатке, кроз више од 1.000 гађања, више десетина вежби, специјалистичких обука и курсева. Посебно је истакао сарадњу Специјалне бригаде и Специјалне антитерористичке јединице МУП-а Србије, те специјалних јединица суседних држава, што ће као резултат имати организацију заједничке вежбе специјалних јединица неколико земаља која ће се у октобру одржати у Србији. ■

Обука за израду планова одбране

Управа за обавезе одбране организовала је обуку за израду планова одбране на којој су била овлашћена лица из министарства, локалне самоуправе и великих привредних система који, на основу Закона о одбрани, имају дужност да израде сопствене планове одбране.

Начелник Управе за обавезе одбране пуковник Милић Станић најавио је скоро усвајање Плана одбране Републике Србије, после чега тече рок од шест месеци за израду планова одбране појединих субјеката система. ■

Спомен-биста пилота мајора Горана Савића

Поводом годишњице од трагичне погибије пилота мајора Горана Савића одржана је комеморација на којој је откривена његова спомен-биста у центру Чајетине, а одлуком Скупштине општине једна улица понела је име настрадалог пилота Техничког опитног центра Војске Србије, који је изгубио живот приликом пада авиона ласта В-54 због техничког квара, 26. септембра 2012. године у Новој Пазови.

Спомен-бисту открили су мајка настрадалог пилота, Радмила Савић и председник општине Чајетина Милан Станатовић. Комеморацији су присуствовали супруга Гордана, синови Андреј и Стефан, генерал-мајори Ранко Живак и Душан Стојановић, бригадни генерал Предраг Бандић, припадници Ваздухопловства и ПВО, Техничког опитног центра, представници локалне самоуправе, родбина и пријатељи Горана Савића и бројни мештани златиборског краја.

На комеморацији је истакнут херојски чин пилота Савића који је жртвовао свој живот како би избегао пад авиона на оближњи дечји вртић. За тај подвиг председник Србије Томислав Николић постхумно га је одликовао Златном медаљом за храброст „Милош Обилић“, а један вртић у Новим Бановцима понео је његово име.

Спомен-биста у парку у Чајетини дело је сликара и вајара Владимира Митровића из златиборског села Трнава, а изливена је у Ливници „Јанковић“ у Смедереву. ■

Отворени дан у Нишу и Врању

Припадници Треће бригаде и Мешовите артиљеријске бригаде отворили су капије касарне „Мија Станимировић“ у Нишу у оквиру акције „Отворени дан“. Посетиоци су могли да разгледају наоружање и опрему којом располажу ове јединице, а највише интересовања показали су ученици нишких основних и средњих школа. Ове године приметно је да се за војнички позив све више интересују и девојке.

Четврта бригада Копнене војске отворила је капије касарне „Први пешадијски пук књаза Милоша Великог“ у Врању за све грађане Врања и Пчињског округа. Око три хиљаде гостију могли су на „Отвореном дану“ да виде наоружање и опрему којима располаже јединица, спомен-собу Четврте бригаде и гарнизона Врање, а присутне су поздравили и фудбалери клуба „Небески анђели“. ■

Међународни аеро-митинг „Нови Сад 2013“

Акробације над Дунавом

У организацији Града Новог Сада и „Аеро-клуба Нови Сад“, 22. септембра одржан је аеро-митинг на којем су пилоти Војске Србије, новосадског аеро-клуба, акро-групе и летачи из четири европске земље, поред такмичарских, извели и акробатске летове

Између Варадинског и Моста слободе, који спајају бачку и сремску обалу, за акробатске летаче на два понтона постављена су четири пилон-капије, висине 18 и размака 30 метара. У такмичарском програму, односно „лету на штоперци“, који се први пут одржава у нашој земљи, пилоти су имали задатак да што брже и сигурније прелете предвиђене маршруте, пролазећи управо између тих пролазних капија. Судије су вредновале брзину којом су пре-

преке савладане, тежину и квалитет изведених фигура у ваздуху.

Уз такмичаре из Немачке, Мађарске, Словеније и Хрватске, у ревијалном програму публици су се представили и пилоти новосадске акро-групе „Старс“ Драган Амићић и потпуковници наше војске у пензији Саша Ристић и Драган Злокас, на авионима „галеб“ Г2 и пилоти Ваздухопловне академије из Вршца на авионима типа „цесна“ 172.

Приказом једног од могућих начина дејства у бришућем лету, по циљевима на реци, наступили су и пилоти Војске Србије, наставници летења – потпуковник Зоран Еркић, мајори Ђорђе Лаћарак, Бошко Шербеџија, Роберт Јелен и Бобан Вучковић, на авионима „супергалеб“ Г4.

Летећи у спортским акробатским авионима типа EXTRA 300, PITS, GILES и MXS, пркосећи законима гравитације, пилоти су пред бројном новосадском публиком приказали изузетну увежбаност и прецизност.

Током програма приказан је и рад ваздушног трактора приликом гашења пожара. На крају трочасовног атрактивног летачког наступа, публици, која је програм пратила с Петроварадинске тврђаве и Београдског кеја, умеће у падобранским скоковима демонстрирали су падобранци новосадског аеро-клуба.

Подршку организаторима пружила је и Речна флотила, постављањем понтонских чланака за монтажу пилон-капија. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

Вежба „Здружени напор 2013“

На вези с Немачком

Припадници Центра за обуку везе, информатике и електронских дејстава формирали су у касарни „Војвода Радомир Путник“ у Горњем Милановцу издвојено место Војске Србије, одакле су активно учествовали на међународној војној вежби, чије је седиште било у немачком граду Графенверу

Здружени напор“ је највећа вежба у области телекомуникационо-информатичког обезбеђења у свету. Једном годишње је, од 1995. године, организује Европска команда оружаних снага САД, уз учешће оружаних снага земаља НАТО-а, чланица Програма „Партнерство за мир“ и осталих земаља Европе, Азије и Северне Америке.

Овогодишња имплементација система и провера интероперабилности реализована је од 13. до 26. септембра у немачком граду Графенверу, у бази оружаних снага САД. За формирање телекомуникационо-информатичке инфраструктуре између поменутих локација ангажовани су капацитети савремених сателитских система и интернета.

Војска Србије ангажована је делом на главном месту, у Графенверу, а делом у Горњем Милановцу, Нишу и Београду. Издвојено место формирали су припадници јединица из састава Центра за обуку везе, информатике и електронских дејстава из Горњег Милановца и дела јединица Команде за обуку. На њему је реализована провера једноканалног радија с делом капацитета који су ангажовани у Београду и Нишу.

– Циљ вежбе огледа се у томе да се имплементацијом јединственог здруженог телекомуникационо-информатичког система планира, испита и документује интероперабилност опреме којом учесници располажу, ради ефикасније реализације задатака у мултинационалном окружењу – каже пуковник Горан Давидовић из Управе за телекомуникације и информатику.

На овогодишњој, 19. по реду, вежби „Combined Endeavor 2013“, према Давидовићевим речима, учествовало је 36 земаља чланица НАТО-а и „Партнерства за мир“, односно више од 1.300 учесника на главном месту. Осим тога, 19 земаља ангажовало је на издвојеним местима, у оквиру активности и станице једноканалног радија, снаге с властите територије, што у техничком смислу чини систем са око 2.500 људи. ■

Д. ГЛИШИЋ

Снимео Р. ПОПОВИЋ

Војни полицајац из пожара извукао старицу

Одлука у делићу секунде

29

Ако је тачно да подофицири имају највећу директну одговорност за обуку војника, онда је заставник прве класе Ранко Пашић, са неколико колега, својим поступком показао младим припадницима Војске Србије како се одлуке доносе у делићу секунде и без размишљања прискаче у помоћ људима у невољи

Да није било овог човека да ме извуче из ватре, која ми је пре неколико дана захватила кућу, била бих још теже повређена, ако не и мртва. Бог нека га поживи још сто година – каже седамдесетосмогодишња Љубица Лазаревић, коју је из пожара у њеној кући 11. септембра извукао заставник прве класе Ранко Пашић, главни подофицир Трећег батаљона војне полиције, уз помоћ колега. Иначе, кућа баке Љубице налази се у непосредној близини касарне „Књаз Михаило“ у Нишу. Старица је у пожару добила тешке опекотине леве руке, испод врата и по лицу.

Ако је тачно да подофицири имају највећу директну одговорност за обуку војника, онда је заставник Пашић својим поступком показао младим припадницима Војске Србије како се одлуке доносе у делићу секунде и без размишљања прискаче у помоћ људима у невољи.

– Прошло је 15 часова и са четворицом колега сам с посла кренуо кући. Видели смо дим у дворишту једне од оближњих кућа, а неки старији човек из комшилука викао је да је бака остала унутра. Кућа има три просторије, а предсобље, које је потпуно изгорело, налази се с дворишне

стране. Колеге су почеле да разбијају прозоре који гледају према улици не би ли видели старицу. Утрчао сам у двориште, потражио унесрећену жену, али од дима ништа нисам видео. Поквасио сам се на чесми и главу прекрио мокром крпом, удахнуо и утрчао у запаљену кућу – сећа се заставник Пашић. – Предсобље је већ било захваћено пламеном, а обе собе биле су пуне густог дима од запаљених греда, пластике, гуме и коже. Старица није била у предсобљу. Погледао сам ка једној од соба и угледао је на поду, у полусвесном стању. Тада је почео да пада и цреп са крова куће.

Старицу је из куће заставник изнео у неколико корака, јер због дима није смео да удахне ваздух. Тих неколико минута, како каже, чинило му се као вечност.

– Никада ми време није тако споро пролазило. У једном тренутку сам искренуо ногу, али без последица – каже четрдесеттргодишњи војни полицајац. – Када сам изашао, предао сам старицу капетану Зорану Божовићу, који јој је пружио прву помоћ. С колегама сам наставио да гасим ватру, а веома брзо су дошли и ватрогасци и хитна помоћ. Сутрадан сам отишао да видим баку.

Бака Љубица је у кући угостила спасиоца и његове колеге. И сама се присећала догађаја.

– Кувала сам пекмез од бресака, у дворишту. Фуруна се загасила око подне. Поподне сам провела гледајући телевизију и успавала сам се на каучу. Никако себи не могу да објасним како сам се нашла код врата од собе. Сигурна сам, међутим, да је пожар избио због старих и неисправних инсталација. Ја у овој кући не живим 55 година. У њој летујем, а зиму проводим код сина у Београду – објашњава она.

Поред Пашића и Божовића, у спасавању и гашењу пожара учествовали су и старији водници прве класе Дејан Илић, Милан Јанковић и Жељко Пешић, као и десетари Бобан Илић и Стеван Игњатовић. ■

Миша МИЛОЈЕВИЋ

Снимио Димитрије НИКОЛИЋ

Век и по од изградње Вазнесењске цркве у Београду

У служби народа и војске

Духовно и војно преплићу се већ 150 година у Храму светог Вазнесења Господњег у српској престоници који је 1863. године подигнут управо за потребе Војске Краљевине Србије, а веза између две институције и даље је нераскидива. Јубилеј је обележен литургијом у Вазнесењској цркви, свечаном академијом у Дому Војске и низом других пригодних активности.

30

Пре 150 година кнез Михаило Обреновић и митрополит Михаило дали су налог за изградњу цркве у близини Велике касарне и Војне академије, на месту дотадашње шатор-цркве, која би служила најпре војсци, а потом и гра-

ђанима. Храм је у прошлости веку с правом називан господским, јер је окупљао елиту српског друштва али никада није изгубио везу са војском. Изградња је отпочела 1861. године. Век и по касније и даље траје.

„Прослављамо 150 година од изградње Храма, боље рећи од почетка богослужења, јер Храм се непрестано гради. Ми смо ти који га градимо, али и он надограђује нас. Својом вером узиђујемо се у темеље Храма Светог Вазнесења”, рекао је старешина Вазнесењске цркве отац Арсеније Арсенијевић, на свечаности 22. септембра у Дому Војске Србије.

Прослава јубилеја

Прослава века и по постојања београдске цркве отпочела је 22. септембра литургијом, коју је са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја служио епископ липљански Јован (Ђулибрк), а саслуживали су новопостављени свештеници Војске Србије. Литургији су при-

Војна црква

На месту данашњег Генералштаба некада се налазила Војна академија, а у њеној близини биле су и Гарда и Велика касарна. За потребе војске, а добровољним прилозима многих парохијана, у Улици адмирала Гебрата саграђена је и војна црква.

„Вазнесењска црква била је намењена војним потребама. Сада се на симболичан начин, служењем војних свештеника у њој, вратила војсци. Веза између две институције била је нераскидива. Војска је симбол независности државе и пример хришћанског служења, те спремности на жртву, али не у смислу жртвовања живота већ полагања душе за ближњег свог“, рекао је пуковник Борислав Гроздић, професор етике на Војној академији, на свечаној академији у Дому Војске Србије.

суствовали и бројни припадници Војске Србије, кадети Војне академије, ученици Војне гимназије и грађани престонице.

За певницом су појали припадници Војске Србије који обављају дужност помоћника војних свештеника, а апостол је прочитао пуковник Стевица Карапџин.

Владика Јован је у беседи одао признање свима који су допринели достојном обележавању великог јубилеја, 150

Литургију је служио епископ лиљански Јован (Ђулибрк)

година од освећења храма, који никада у својој историји није прекидао богослужење, а у многим тренуцима је делио страдалну историју свог народа.

У наредним данима ређале су се и остале активности – представа „Време части и поноса“ у Руском дому, пројекција документарног филма „Спасовданска литија 1947. године“ у Сали парохијског дома Вазнесењске цркве, те предавање „Сто година од српске победе у Другом балканском рату“, које је одржао пуковник у пензији Драган Крсмановић.

Уследило је представљање српских средњовековних ратних вештина, представа „Српске мајке“ у извођењу драмске секције средње школе „Свети Трифун“ из Александровца Жупског, и последњег дана, 26. септембра, промоција диска „Сјајне српске звезде“, аутора Небојше Мاستиловића, у Руском дому.

Оживљавање духовне историје

Свечаност у Дому Војске водио је песник Дејан Лазаревић, а оживљавању духовне историје допринели су етно-појањем Милица Марић и глумци Иван Вучковић и Младен Милић, говорећи делове из сценског приказа „Карађорђе којекуде“.

О историји цркве говорио је пуковник Борислав Гроздић, објаснивши каква је тајна веза између цркве и војске.

„Овај јубилеј није потребан Храму, него нама, народу који болује од тешке болести. Болест и пошаст савременог света јесте осећање бесмисла, осећање да су све вредности порушене, да нема одговора на питање – зашто.“

Он је подсетио да су припадници Војске на поклоничка путовања на Свету Гору увек полазили после молебана у Вазнесењској цркви и осврнуо се и на личну повезаност са тим храмом.

Крсна слава престонице

Православна црква слави Вазнесење Господње или Спасовдан у знак сећања на дан када се Исус последњи пут јавио ученицима. То је један од десет празника посвећених Христу и спада у покретне празнике – увек пада у четвртак, 40 дана после Ускрса, а десет дана пре Духова.

Београд слави Спасовдан, у спомен на 1403. годину, када је деспот Стефан Лазаревић прогласио град за престоницу Србије. Традиционална спасовданска литија улицама Београда креће испред Храма светог Вазнесења Господњег.

„У почетку сам на Спасовданску литију ишао у цивилном оделу, а једне године пожелео сам да идем у униформи. Претпостављени ми је тада рекао – определи се већ једном, хоћеш ли да будеш у Цркви или у Војсци. Изabraо сам и једно и друго. Већ наредне године добили смо наређење да се на литију иде у униформи. Од 2011. свештенство се вратило у Војску, а униформа у цркву“, рекао је пуковник Гроздић на свечаности у Дому Војске. ■

Драгана БАРИЈАКТАРЕВИЋ
Снимио Иван ИВАНОВ

Двадесет година Удружења војних пензионера Србије

За добробит ветерана

Од 44.600 корисника војне пензије, у Удружење је учлањено око 32.000 или 72 одсто генерала, официра, подофицира и породичних пензионера

Поводом 20 година од формирања и плодног рада Удружења војних пензионера Србије (УВПС), у Свечаној сали Дома Војске Србије у Београду 11. септембра одржана је свечана академија којој су присуствовале високе званице из државног и војног врха и Српске православне цркве, међу којима потпредседник Народне скупштине Републике Србије Константин Арсенивић, начелник Управе за људске ресурсе у Генералштабу Војске Србије генерал-мајор Слађан Ђорђевић и епископ липљански Јован.

Председник УВПС генерал-потпуковник у пензији Љубомир Драгањац истакао је да је Удружење добровољна, нестраначка, социјално-хуманитарна и патриотска организација, те да је од 44.600 корисника војних пензија њих 29.330 учлањено у ту организацију. Према речима Драгањца, она годинама на законит начин чини све да заштити интересе својих чланова и целокупне војнопензионерске популације, посебно приликом ускраћивања Уставом и законима загарантованих права.

У име Војске Србије говорио је генерал-мајор Слађан Ђорђевић, који је војним пензионерима захвалио на свему што су учинили за отаџбину, народ и војску.

Епископ липљански Јован, који је војни рок својевремено служио у 63. падобранској бригади, истакао је да је преношење знања и искустава на младе старешине један од најважнијих задатака Удружења.

У име представника земаља учесница прве Регионалне конференције удружења војних пензионера и ветерана слављенике је поздравио македонски генерал-мајор у пензији Илија Николовски.

У богатом сценском и музичком програму наступили су наши познати глумци и интерпретатори народних и забавних песама.

Удружење војних пензионера Србије настало је 1993. године после великих друштвено-економских промена, као израз потребе да се помогне војним пензионерима и члановима њихових породица. Данас је то респективна снага, чији је највећи део активности усмерен на то да људима буде боље и лакше. Тако активисти Удружења редовно обилазе старе и изнемогле чланове и помажу им

да преброде свакодневне животне недаће. У садашњој друштвеној пракси у Србији није забележено да једно удружење, као што је случај са УВПС, сваког месеца из чланарине издвоји милион динара за солидарну и хуманитарну помоћ корисницима војних пензија који су у тешкој материјалној ситуацији.

Удружење, организовано у оквиру 50 градских и општинских одбора, негује слободарске традиције нашег народа, посебно војног позива. Члановима тих организација пружа се бесплатна правна помоћ у реализацији законом утврђених права.

Војнопензионерска организација има и свој месечник „Војни ветеран“, са тиражом од 3.000 примерака. Активности Удружења војних пензионера финансирају су искључиво средствима чланарине. ■

Звонко ПЕШИЋ

РЕГИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА

У Дому Војске Србије 11. и 12. септембра одржана је прва Регионална конференција организација војних пензионера и ветерана, на којој су учествовали представници Бугарске, Румуније, Македоније, Републике Српске, Црне Горе и Србије. Том приликом су се представници удружења међусобно информисали о програмским циљевима и задацима својих организација, као и о њиховим значајнијим активностима.

На Конференцији је било речи и о унапређењу сарадње, развијању пријатељства и мировних активности, очувању достојанства војног позива, размени искустава у области социјалне заштите, инвалидског осигурања и других права војних пензионера и ветерана.

Представници организација војних пензионера и ветерана из региона донели су одлуку да се конференција, као стални облик размене искустава и унапређење рада, убудуће одржава сваке године у другој држави. Уз поштовање консензуса, као начина одлучивања, челници организација потписали су и Регионални споразум о разумевању и сарадњи организација војних пензионера и ветерана.

У оквиру пратећих активности, учесници Конференције посетили су Дом Народне скупштине Републике Србије, комплекс Белог двора на Дедињу и Кућу цвећа.

„Застава филм“ на фестивалу у Варшави

Припадници Војнофилмског центра „Застава филм“ учествовали су на Међународном фестивалу историјског и војног филма који је одржан у Академији националне одбране Пољске у Варшави.

На фестивалу су учествовали представници 15 земаља, а током шест дана изведено је 70 пројекција из категорија играног, документарног и војног филма.

ВФЦ „Застава филм“ се представио са три филма која су произведена у претходне две године, од којих је филм „Век одважних“, рађен у копродукцији са РТС-ом, добио специјално признање Централне војне библиотеке, партнера фестивала, у категорији документарног војног филма. Филмови „Историја одбрамбене индустрије Србије“ и „Школски авион Ласта“ оцењени су високом оценом за технички квалитет и специјалне ефекте.

– Било је ово драгоцено искуство које ће нам користити у реализацији неких нових пројеката – истакао је директор ВФЦ „Застава филм“ потпуковник Мате Вујновић и додао да је учешћем ВФЦ на фестивалу искоришћена прилика да се после више година, Министарство одбране и Војска Србије промовишу у међународним оквирима кроз војну филмску делатност.

У име организатора фестивала, бригадни генерал др Богуслав Пацек, ректор Војне академије, захвалио је потпуковнику Вујновићу и мајору Иконићу за учешће на фестивалу и изразио посебну захвалност Министарству одбране Србије што је препознало значај ове манифестације. ■

Изложба
посвећена
Милунки Савић

Хероина Великог рата

Мултимедијална изложба ордења, фотографија и докумената „Милунка Савић – хероина Великог рата“ отворена је у Малој галерији Дома Војске у Београду

Изложбу, коју организују Министарство одбране Србије, Радио-телевизија Србије и Историјски музеј Србије, 25. септембра отворио је председник Народне скупштине Србије др Небојша Стефановић, а присутнима су се обратили и начелник Управе за односе са јавношћу пуковник Петар Бошковић, вршилац дужности директора Историјског архива Србије Мирослав Живковић и ауторка изложбе и првог документарно-играног филма о српској хероини Слађана Зарић.

Отварању изложбе присуствовали су министар одбране Небојша Родић, државни секретар и помоћници министра одбране, представници Војске Србије, породица Милунке Савић, личности из јавног живота и бројни гости.

Председник Народне скупштине Небојша Стефановић истакао је да манифестацију доживљава као почетак исправљања историјске неправде коју је Србија нанела једној од својих највећих хероина.

– Надам се да ће сећање на Милунку Савић учинити да будемо поноснији на нас као нацију и да будемо поносни на оно што је она урадила за нас. Она је била храбра жена. Борац. Наша хероина пред којом су мирно стајали и француски генерали и руски официри и постројавани читави пукови – истакао је Стефановић.

– Уследила је бесконачна тишина и готово потпуни заборав. Сада с поносом говоримо о храброј и племенитој жени која је задужила Србију. Србија никада не сме да заборавља своје јунаке и увек мора да се сећа храбрих и племенитих ствари које су учинили – рекао је Небојша Стефановић.

Пуковник Петар Бошковић нагласио је да је изложба отворена у некадашњем Дому ратника за који је и Милунка дала свој прилог.

– Враћамо јој се дужним сећањем јер је много више дала Србији него што је Србија дала њој. За њена јунаштва дала јој је четири одликовања, само једно више него савезничка Француска. Дала јој је после рата и посао чистачице, којим је зарадила пензију. А она је и после рата наставила да даје Србији, подижући своју ћерку, још троје деце и школујући још тридесеторо. У Другом светском рату основала је малу болницу због које је одведена у логор на Бањици, и остала је жива само захваљујући својој ратничкој слави коју је почела да исписује са својих 20 година. Слава и хвала Милунки Савић и свим борцима за слободу Србије – нагласио је пуковник Бошковић.

Вршилац дужности директора Историјског архива Србије Мирослав Живковић описао је изложбу као увод у годину сећања на славне дане, 100 година од избијања Првог светског рата.

Слађана Зарић захвалила је свима који су помогли да изложба буде на нивоу који Милунка Савић заслужује.

На изложби, која ће трајати до 12. октобра, први пут су изложена одликовања српске хероине, која су власништво њене породице. Поставка „Милунка Савић – хероина Великог рата“ обухвата претежно репродукције Милункиних породичних, личних и ратних фотографија, насталих углавном у Тунису, Солуну и Паризу, од којих многе до сада никада нису презентоване.

Посетиоци могу да виде богату архивску грађу – копије докумената, реконструкције заставе Другог Гвозденог пука у коме се Милунка борила и униформе официра и војника српске војске тог периода. Поставку употпуњује и до сада неизлазан портрет Милунке Савић сликара Синеше Лабуса, дар Друштва српских домаћина Историјском музеју Србије.

У оквиру изложбе приказани су инсерти из документарно-играног филма „Хероина Великог рата“ ауторке Слађане Зарић, у режији Иване Стивенс.

Милунка Савић је најодликованија жена Великог рата. Носилац је Златне Карађорђевог звезде са мачевима, Златне медаље за храброст „Милош Обилић“, Легије части IV степена (официр), Легије части V степена (витез), француског Ратног крста, Албанске споменице и јубиларне споменице Солунског фронта.

ПРОЈЕКАТ О МИЛУНКЕ САВИЋ

На конференцији за новинаре у Дому Војске, представници Министарства одбране, РТС и Историјског музеја Србије предочили су догађаје којима ће се у наредном периоду обележити 40 година од смрти Милунке Савић и одати почаст најодликованијој жени Великог рата.

Изложба фотографија и ордења Милунке Савић у Малој галерији Дома Војске отворена је до 12. октобра. За 4. октобар најављена је свечана премијера РТС-овог документарно-играног филма о Милунки Савић, који ће бити приказан и на РТС-у, а средином октобра биће презентован веб сајт, својеврсни дигитални музеј посвећен нашој хероини.

Предвиђен је и пренос посмртних остатака Милунке Савић с Новог гробља у Алеју великана. Сви ти догађаји, према речима пуковника Александра Буквића из Управе за односе са јавношћу, представљају закасни покушај да српској хероини вратимо место у историји које јој, по заслугама, припада.

О пројекту Радио-телевизије Србије говорила је аутор филма Слађана Зарић.

– У филму учествују еминентни српски и француски историчари као и чланови породице Милунке Савић. У филму су коришћене бројне, до сада необјављене фотографије и једини сачувани видео записи Милунке Савић. У улози Милунке Савић је кадеткиња Војне академије Тања Тачић. У играном делу филма појављују се глумци Аљоша Вучковић и Бранислав Трифуновић.

Лидија Богдановић из Историјског музеја Србије истакла је да је планирана заједничка изложба из фондова свих музеја у Србији.

Рођена је 1899. године у селу Копривница, недалеко од Рашке. Крајем 1912. године добровољно се прикључила Дринској дивизији српске војске и у балканским ратовима учествовала као мушкарац Милун Савић. Њен идентитет откривен је тек после рањавања у Брегалничкој бици 1913. године.

Када је избио Први светски рат у војску се пријавила као жена и била распоређена у Други пешадијски пук „Књаз Михаило“, чувени „Гвоздени пук“.

Умрла је октобра 1973. године и сахрањена у породичној гробници на Новом гробљу у Београду. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

Културни водич ■■■■■■■■■■

1–15. октобар 2013.

ДОМ
ВОЈСКЕ
СРБИЈЕ

Браће Југовића 19, тел. 3234-702

Ликовни програм

тел. 3234-712

Галерија Дома Војске Србије (радно време: сваког дана сем недеље од 11 до 19 часова)

До 2. 11. Велика галерија – Изложба „Велика Иза Влаха Буковца“, у сарадњи са Спомен-збирком Павла Бељанског из Новог Сада.

До 12. 10. Мала галерија – Изложба „Милунка Савић – хероина Великог рата“, у сарадњи са Историјским музејом Србије и Радио-телевизијом Србије.

Од 2. до 4. 10. – „Недеља ирачке културе“.

Предавања и пројекције

тел. 3234-712

3. 10. у 18 ч. – **Велика галерија** – Документарни филм о „Великој Изи“.

5. 10. у 15 ч. – **Велика галерија** – Предавање др Јасне Јованов „Biaggio Fagioni, Paul Andrez и коначно Влахо Буковац“.

10. 10. у 18 ч. – **Велика галерија** – ТВ филм „Видео биографија Влаха Буковца“.

12. 10. у 15 ч. – **Велика галерија** – представљање издања Спомен-збирке Павла Бељанског „Зборник радова са научног скупа посвећеног Павлу Бељанском (1982–1965)“.

Радионице

тел. 3234-712

5. 10. у 11 ч. – **Велика галерија** – Дечија радионица у оквиру изложбе „Велика Иза Влаха Буковца“.

12. 10. у 11 ч. – **Велика галерија** – Дечија радионица у оквиру изложбе „Велика Иза Влаха Буковца“.

Књижевни програм

тел. 3201-728

8. 10. у 15 ч. – **Атријум** – Промоција књиге мр Саве Савића „Стубови европске безбедности на почетку 21. века – НАТО и Европска унија“. О књизи говоре рецензенти проф. др Тања Мишчевић и проф. др Драган Симић. ■

Снимко Ј. МАМУЛА

Изложба „Велика Иза“ у Великој галерији Дома Војске

Продужетак једне приче

Могуће је направити изложбу са само једном сликом. Ако је довољно узбудљива. Ако има причу која ће испунити галерију и срце посматрача. „La grande Iza“, предивна париска куртизана, дрско се шепури, равнодушна, јер ни време ни критика не могу јој ништа. Измаштао ју је Длексис Бувије још давне 1879. године. Од тада путује. Уловљена на платну Влаха Буковца, ове јесени стигла је у Велику галерију Дома Војске у Београду.

У Великој галерији Дома Војске време се премотало назад у 1882. годину. Наређале се неке мање или више важне историје, тривијалности и одсудни тренуци. Зидови галерије их шапућу: Немачка, Аустроугарска и Италија тек су потписале Тројни пакт, у источном Лондону саобраћа први електрични трамвај, у Београду, на Тргу републике подиже се споменик кнезу Михаилу, Божић је посебно светлуцав те 1882, јер је Томас Едисон произвео прве лампиче за јелку, на париском Салону у безброју уметничких дела почасно место заузима „Велика Иза“... Свет се

гура пред платном да осмотри оријенталну лепотицу. „Приближим се да видим чије је то тако привлачно дјело, кад тамо – замислите мог чуда! – угледам своју рођену слику: La grande Iza“, забележиће Влахо Буковац у својој аутобиографији.

Код Буковца у атељеу

„Бити млад и славан у Паризу! Зар има шта вредније на свијету?“, помислио је сликар док је ишчитавао похвале у француским журналима. Штапа, стихови, историографија, наставили су да приповедају судбину Буковчеве „Изе“. Изло-

ПИГМАЛИОН

Рођен као Бјађо Фађони. Име је пословенио у Влахо Буковац (faggio – буква) под утицајем дубровачког песника Меде Пуцића, који је такође своје име превео са италијанског. Док је боравио у Паризу, да би се додворио француској публици, потписивао се као Блез Буковац, те је слабо ко знао за његово право порекло. Користио је још псеудонима, најчешће као трик – да би на једној изложби могао да учествује са више слика.

жба у Дому Војске продуже-так је те приче. „И када мислите да вас више ништа не може изненадити... Док сам се пробијао међу бројним посетиоцима, откривао сам слику детаљ по детаљ, све док нисам дошао до места са ког сам могао да је сагледам у целини“, рекао је на отварању изложбе Славиша Грујић, потпредседник Владе Војводине и покрајински секретар за културу и јавно информисање.

Поставка и јесте осмишљена тако да се слика открива помоћу детаља, па посетилац може да осети дух времена у ком је она настала, да упозна сликара,

СНИМИО Д. БАНДА

СВЕЧАНО ОТВАРАЊЕ

На свечаном отварању изложбе говорили су др Јасна Јованов, управница „Спомен-збирке Павла Бељанског“ и потпуковник Славољуб Марковић, директор Медија центра „Одбрана“. Изложбу је отворио Славиша Грујић, потпредседник Владе Војводине и покрајински секретар за културу и јавно информисање.

Отварању поставке присуствовали су престолонаследник Александар и принцеза Катарина Карађорђевић, генерал-мајор Горан Радовановић, личности из света културе, као и многобројни гости. Ауторке изложбе су историчарке уметности др Јасна Јованов и Милица Орловић Чобанов, из „Спомен-збирке Павла Бељанског“.

начињене пажљивим интервенцијом реставратора.

Тек кад се сагледа цео контекст у ком је настајала, мењала се, бивала обожава-вана, па заборављена, „Велика Иза“ постаје више од савршеног акта, постаје историја испричана кистом једног генија.

Шетњу кроз изложбу, као шетњу кроз простор и време, осмислила је Александра Решњак Пешић, а у ожињавању Париза с краја 19. века помогли су јој Музеј примењене уметности у Београду уступивши своје експонате, Национална библиотека у Паризу са документарним

материјалом, English Heritage из Ливерпула, родна кућа Буковац у Цавтату, и, наравно, две пријатељске установе – власник слике, Спомен-збирка Павла Бељанског из Новог Сада и Медија центар „Одбрана“.

ПРАТЕЋИ ПРОГРАМ

Поред изложбе, ту је и пратећи програм, као додатни контекст за разумевање слике. Организована су стручна вођења, предавања о Буковцу и сликарству његовог доба, промоције нових издања Спомен-збирке, пројекције документарних филмова и радионице за децу и студенте. Посебан тактилни сегмент намењен је слепима и слабовидима, у коме уз помоћ аудио-вођења и они могу да доживе чувено Буковчево дело.

А да би посетиоци могли боље да упознају сликара, као део реконструкције Буковчевог атељеа, изложен је и један његов зрелији рад „Циганчица с даирама“ из богате колекције Дома Војске.

седне с њим у кафану у улици Monsieur-le-Prince и тамо угледа конобарицу која ће му послужити као први модел за Изу, завири у његов атеље уређен у бел епок маниру, види га како након критике професора Александра Кабанела, нервозно струже неуспеле наносе боје и слика изнова и изнова, све док савршенство не добије облик, јер Иза је била икона за којом је уздисао цео Париз, омађијан Бувијеовим сензационалистичким бестселером.

Шетња кроз простор и време

Посетилац може да прати и промене на слици, условљене хабањем у селидбама од власника до власника, и оне

Више од инспирације

Улазак у галерију је улазак у Париз из 1882. године, амбијентална и временска припрема за упознавање чувене куртизане раскошне лепоте, која се излежава у дну просторије на сликаревом платну.

Као и цео Париз тога доба, и Буковац је читао популарно булеварско штиво Александра Бувијеа, роман који је у наставцима објављиван у листу La Lanterne. Лепотица са далеког истока, стварна и свесна своје сензуалности, заголицала му је машту. У каталогу за Салон навео је реченицу из романа која га је надахнула: „Након што се освежила оријенталним мирисима, распуштене косе, пружила се гола и предивна на црни баршун“.

Међутим, Буковчева Иза је продисала. Слика је прерасла своју инспирацију и почела да живи независно од ње. Путовање које је почело једном реченицом из Бувијеовог романа и погледом једне заносне конобарице у кафани Monsieur-le-Prince, завршило се 1965. године, када је „Велика Иза“ своје коначно уточиште нашла на зиду Меморијала Павла Бељанског у његовој Спомен-збирци.

Док се Бељански 1929. године на аукцији у Паризу надметао за слику о којој се готово ништа није знало, остали су му се подсмевали: „Млади човек купио женски акт“, на шта је он одговорио: „Ја купих Буковца.“ ■

Драгана БАРИЈАКТАРЕВИЋ

Уз Дан Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“

Музиком КРОЗ ТРИ ВЕКА

Уметнички ансамбл Министарства одбране добио је име по познатом српском музичком педагогу, композитору и оснивачу „Београдског војног оркестра“ Станиславу Биничком. Крајем септембра Ансамбл је обележио 114 година од оснивања, чиме бележи редак и значајан јубилеј – постојање које се протеже у три века. Смењивале су се династије, политички системи и генерације, али је очуван изворни дух српске војне музике, својеврсне историјске пратње свих збивања на овим просторима.

38 ■

У Србији је 1904. године постојало 16 војних састава – у Нишу, Врању, Пожеги и Пожаревцу, укључујући и Краљеву гарду и 6. пешадијски пук „Краља Александра“. Војна музика основана је Одлуком краља Александра Првог Обреновића 26. септембра 1899. године, на основу наређења ђенералштабног пуковника Драгомира Вучковића. Формиран је први симфонијски „Београдски војни оркестар“ којим је руководио Станислав Бинички. Осим маршева и музичких форми које се односе на војску, војни оркестри изводили су, први пут код нас, и опере, оперете, симфоније, ораторијуме... Био је то први организован облик музичког стваралаштва у Србији из којег су, неколико деценија касније, настали

Пошћуковник
Станислав Стојиљковић

и други оркестри – Оркестар београдске опере, Оркестар београдске филхармоније и Радио оркестар.

Садашњи начелник Уметничког ансамбла потпуковник Станислав Стојиљковић истакао је да Ансамбл развија музичку уметност у народном духу Србије, и да музички може да „покрије” све репертоаре класичне, забавне и народне музике.

„Станислав Бинички” успешно сарађује с цивилним институцијама културе. Заједно с некадашњим командантом 4. бригаде Копнене војске генерал-мајором Милосавом Симвићем већ три године организују „официрски бал” у Дому Војске у Врању.

Уметнички ансамбл је показао да и те како завређује пажњу и поштовање.

– Прошле године имали смо два запажена наступа у Трсту и Марибору. Наступ у чувеном Театру „Верди”, најстаријем позоришту у Трсту, изведен је у организацији Српске православне црквене општине Трст и Града Трста. У Марибору смо наступили у оквиру престижног фестивала „Лент”, и тај наступ представљао је сарадњу с екипом филма „Монтевидео...” и словеначким извођачем Робертом Пешутом, познатијим као Мањифико – наводи начелник Ансамбла.

Из године у годину задаци Ансамбла све су бројнији, па је за непуне две године концертну делатност с еминентним солистима „Бинички” повећао за 50 одсто. Прошле године симфонијски, ревијски, забавни и камерни састави имали су 120 наступа.

– Чланове Ансамбла одликује висока стручност, врхунски професионализам и ентузијазам, који се традиционално преноси с генерације на генерацију. Редовно одржавамо концерт „Наша деца” у оквиру прославе Дана Војске Србије. Пројекат је замишљен тако да деца војних лица која се баве музиком доживе сцену, публику, радост и тугу коју доноси јавни наступ, и на тај начин сазнају шта их чека ако одлуче да се музиком професионално баве. На посебан начин учествујемо у креирању уметничког простора Србије – концертном „Април у Београду”, снимањем музике за филмове „Село гори, а баба се чешља” и „Монтевидео, Бог те видео” – истиче потпуковник Стојиљковић.

Током дугих и успешних деценија, Ансамблом су дириговали великани музичке сцене – Михаило Вукдраговић, Живојин Здравковић, Оскар Данон, Игор Маркевич из Швајцарске, Зубин Мехта из Индије... Прославили су га наступи вокалних и инструменталних солиста попут Бисерке Цвејић, Мирослава Чангаловића, Радмиле Бакочевић, Јована Колунције, Јадранке Јовановић, Оливера Њега... За изузетан рад у области културе, Ансамбл је добио неколико домаћих и међународних признања – Орден са златним венцем, Златни беоцуг, Вукову награду, као и награде високих институција Данске, Холандије, Сједињених Америчких Држава и Јапана. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

Концерт Уметничког ансамбла „Станислав Бинички”

Свечаном концерту поводом Дана Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички” у Дома Војске присуствовали су министар одбране Небојша Родић, представници Министарства одбране и Генералштаба Војске Србије и многобројни гости из културног и друштвеног живота.

Ансамбл је извео дела Станислава Биничког, нумере из серијала „Монтевидео” и „Село гори, а баба се чешља”, као и неке незаборавне композиције са солистима с којима већ годинама сарађује. Аплаузима су поздрављени Мерима Његомир, Жарко Данчуо, Нада Павловић, Жељко Савић, Чедомир Марковић и Боки Милошевић.

– Одавно имам задовољство да сарађујем са ансамблом „Станислав Бинички” и сарадњу ћемо наставити – најавила је Мерима Његомир и додала да је уживала у концерту и као слушалац и као извођач.

Наступиле су и „младе снаге”, Марија Вјештић и Наташа Аранђеловић, које су се недавно представиле публици на традиционалном концерту „Наша деца”.

Ансамблом су дириговали Павле Медаковић, мајор мр Игор Митровић, Војкан Борисављевић, а највише аплауза побрао је ветеран Бубиша Симић.

Начелнику Уметничког ансамбла „Станислав Бинички”, потпуковнику Станиславу Стојиљковићу, у знак захвалности за учешће оркестра на манифестацијама „Јован Дучић у дипломатији” и фестивалу „Планета земља”, одржаним у јулу ове године, пригодан поклон уручила је Нада Петровић у име Архива Југославије.

У финалу концерта, Ансамбл је, у аранжману Слободана Марковића, одсвирао „Тамо далеко”, а затим и композицију „Српски југ”, а, за крај, „песму над песмама”, композицију „Марш на Дрину”, под диригентском палицом начелника, потпуковника Стојиљковића. ■

Д. Б.

Окретање Западу

Морнарица је у периоду великих тешкоћа за опремање Армије имала квалитативан скок у својој флотној листи. У периоду 1948–1949. у њен састав ушли су италијански бродови добијени као накнада за ратну штету, коју је Италија начинила Југословенској морнарици 1941. године. Од 23. до 28. августа 1951. на подручју Шибеника одржана је највећа вежба ЈРМ у целом том раздобљу. Учествовали су разарачи, торпедни чамци, десантни бродови итд. Снаге морнарице учествовале су подељене у две групе. Изведен је и десант на којем су искрцани самоходна артиљерија, возила и друга оруђа. Учествовало је око 120 пловних објеката, делови копнене војске и ваздухопловства.

Још почетком 1948. године, дакле пре сукоба са Совјетима, у војсци су започете велике организационе промене, инспирисане могућом агресијом са Запада. Такође, очекивао се и поморски десант на Јадрану. Међутим, у току њихове реализације дошло је до прекида односа са Совјетским Савезом, повлачења њихових саветника из ЈА, погоршања односа са земљама народне демократије, пре свега Албанијом, чија је армија била укључена у процес реорганизације заједно са Југословенском армијом. Ситуацију је додатно погоршавала чињеница да су совјетски саветници могли да упознају структуру, распоред и друге делове ратних планова, па тако и нову организацију.

У складу са новим околностима те године је и у Ратној морнарици извршена реорганизација. Уместо команди формиране су три поморске зоне – у Пули, Шибенику и Кумбору, а следеће године и у Плочама. Флотила је укинута априла 1948. године.

Реорганизација поморског школства

Резолуција ИБ утицала је и на школовање морнаричких старешина. Кроз совјетска училишта престали су да пролазе југословенски војни питомци. У Дивуљама су се од краја 1947. налазили Војнопоморско и Војнопоморско-техничко училиште, као и Морнаричка официрска школа. Утицај школа морнарице Краљевине Југославије овде је био неизбежан. Он се спроводио ослањањем на наставне планове и програме и све већим бројем наставника из „бивше“ морнарице. На другој страни, постојао је утицај официра, школованих у СССР-у, као и преведених совјетских правила и програма. Тако се, у условима непрофилсане сопствене поморске вештине, задуго осећао утицај два различита приступа у доктрини РМ.

Војнопоморска академија, као највиша поморска школа у ЈРМ, отворена је 1. новембра 1949. године. У периоду 1951–1952. морнаричке школе су преименоване, па су тако постојале Војнопоморска академија, Војнопоморска машинска

академија и Војнопоморска официрска школа. За више школовање у Дивуљама је 1. новембра 1949. почела са радом Виша војнопоморска академија. Ова, тада највиша школска установа, на трогодишње школовање примила је првих 16 полазника. Следећег 1. новембра, 1950. године, почела је са радом Поморско-стројарска официрска школа, која је имала двогодишњи курс за морнаричко-техничке официре. Два месеца раније у Пули је са радом почела Бродарска школа, у којој је започело школовање за активне подофицире поморства, сем морнаричко-техничке службе, за коју се школовало у Машинској подофицирској школи. За период прве половине педесетих година, било је карактеристично формирање школских центара, Војнопоморског (Дивуље) и Морнаричко-техничког (Пула). Коначно, 6. октобра 1953. почело је школовање морнаричко-техничких официра у Електронском центру РМ.

ВОЈНА ПОМОЋ

После интензивних преговора у Београду је 14. новембра 1951. закључен Споразум о војној помоћи између влада ФНРЈ и САД. Споразум су потписали маршал Тито и амбасадор САД у Београду Џорџ Алан. Према том споразуму Југославија је укључена у Програм помоћи за заједничку одбрану – МДАР. Помоћ је требало да стиже из три земље – САД, Велике Британије и Француске, и то према листама потреба – наруџбеницама које би достављала Југословенска армија. За пријем те технике формиран је низ техничких база које су имале задатак да прихвате, деконзервирају или склопе и отпреме различит материјал даље у јединице. Ратна морнарица формирала је своју базу у Врањци код Сплита.

Развој домаће бродоградње

И бродоградња је у том периоду доживела интензивну изградњу инфраструктуре. Прикључењем Ријеке и Истре Југославији знатно се повећао број расположивих бродоградилишта, међу којима се нарочито истицало велико бродоградилиште из аустроугарских времена „Ганц-Данубиус“, које је под италијанском управом наставило рад све до 1943. године. После рата то бродоградилиште названо је „Кварнерско“, а 1948. преименовано је у „3. мај“. За поправку бродова у Ријеци је постојало и бродоградилиште „Владимир Ленац“, бивше „Лазареус“, касније рангирано као средње бродоградилиште. По одласку савезничких снага из Пуле, у другој половини 1947. у југословенске руке дошло је бродоградилиште „Уљаник“. Како је бродоградилиште изгледало као скуп голих зидова, чинило се да ће бродоградња потпуно замрети. Међутим, убрзо је оспособљено за поправке, а затим и за изградњу бродова. Исте године, у северној сплитској луци почела је изградња бродоградилишта „Сплит“. Од два стара национализована приватна бродоградилишта у Малом Лошињу 1948. створено је бродоградилиште „Лошињ“.

Бродоградилиште у Краљевици постало је „Титово“, а у Трогиру „Јозо Лозовина Мосор.“ Сва бродоградилишта ушла су у састав Министарства поморства, али су касније прешла у надлежност МНО, односно његове Централне управе бродоградње. Године 1950. уведено је радничко самоуправљање, а 1953. расформирана је Централна управа бродоградње. Тиме цела бродоградња губи статус војних фабрика иако и даље, као и раније, производи за војне потребе.

Наоружање и муниција на бродовима Ратне морнарице до 1952. углавном су били трофејног порекла, већим делом малокалибарско, разних модела са доста истрошеним цевима, претежно без резервних алата и прибора. Највећи бродови, ескортни разарачи 51, 52 и 53 били су наоружани топовима од 100 mm са 300 граната по цеви, без савремених уређаја за руковање ватром, док су разарач 54 и школски брод „Галеб“ били наоружани топовима од 88 mm, али без адекватних уређаја за гађање. Осим тога, ти бродови имали су савремена оруђа 20–40 mm (*Брега*, *Бофорс*, ФЛАК). Торпедни чамци били су наоружани ПА топовима од 20 mm и ПА митраљезима 12,7 mm, што није задовољавало потребе, па су на њих после 1952. уграђивани топови од 40 mm, типа *Бофорс*. Ситуација са торпедима била је још тежа.

Приступање програму војне помоћи

Преговори Југославије са западним силама о војној помоћи вођени су 1951. у строгој тајности. Епоха војне помоћи била је и епоха велике отворености Титове армије, нарочито после периода савезништва са армијама иза „гвоздене завесе“. Најспектакуларније свакако су биле поморске посете, у којима су у неколико наврата долазила водећа имена бродовља Северноатлантског поморства.

Посета крстарице „Ливерпул“, познате по богатом ратном историјату, у периоду 11–14. септембра 1951. године, са командантом британске средоземне флоте адмиралом сер Џоном Еделстоном била је прва посета западних представника Југославији и прва поморска посета британске ратне морнарице после 12 година, која је обележавала обнављање нормалних односа „између две поморске земље“, како је то објашњено у званичним документима. У ријечку луку је 17. децембра 1951. упловила америчка тешка крстарица „Де Моин“. Њом је у Југославију допловио командант америчке 6. флоте вицеадмирал Матијас Бениес Гарднер. Током посете се адмирал Гарднер сусрео са највишим политичким званичницима ФНРЈ Титом и начелником Генералштаба Кочом Поповићем. Такође, изведена је показна вежба.

Једна од најспектакуларнијих посета после 1945. била је посета бродова 6. америчке флоте 11. септембра 1952. године – носача авиона *Корал Си* („један од три данас највећа носача авиона“, како је тада истакао часопис „Југословенски морнар“), тешке крстарице *Салем* и разарача 528-*Мелану*, 566-*Есџогард*, 630-*Браин* и 883 *Њуман К. Перу*. На челу те групе био је командант 6. флоте вицеадмирал Кеседи. ■

(Насиљавак у следећем броју)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1-15. октобар 2013.

Православни

3. октобар – Свети великомученик Јевстатије

5. октобар – **Задушнице**

9. октобар – Свети апостол и јеванђелист Јован Богослов

12. октобар – **Преподобни Киријак Отшелник – Михољдан**

14. октобар – Покров Пресвете Богородице

ПОКРОВ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

Црква је увек прослављала Пресвету Богородицу као покровителицу и заштитницу хришћана. Својим молитвама Пресвета Богородица моли Бога за грешне људе. Безброј пута помагала је појединцима и народима у рату и миру, и у другим невољама.

Догађај који Црква празнује 14. октобра по новом, а 1. октобра по старом календару, десио се 911. године, у време цара Лава Мудрог (Философа), током свеноћног бденија у Богородичиној цркви Влахерне у Цариграду, којем је много људи присуствовало, међу којима, у позадини, и Свети Андреј Јуродиви са учеником Епифанијем. Око четири сата после поноћи, Свети Андреј угледао је Пресвету Богородицу с распрострајим омофором изнад окупљеног народа, као да их том одећом покрива и штити. Блистала је одевена у златокрасну порфиру, окружена апостолима, светитељима, мученицима и девицама. Свети Андреј је упитао ученика да ли и он види Царицу Госпођу како се моли за сав свет и добио потврдан одговор.

Због тог догађаја уведено је празновање Покрова Пресвете Богородице да нас подсећа на тај величанствени тренутак и стално покровитељство Светитељке кад год нам то, у невољама, затреба и када то од ње, молитвено, затражимо. ■

Уочи балканских ратова

Припрема српске војске

Општа мобилизација српске војске, чији је врховни командант био краљ Петар I Карађорђевић, а начелник Штаба генерал Радомир Путник, објављена је краљевим указом 30. септембра 1912, и почела 3. октобра. Врховна команда мобилисана је у Београду, а штабови Прве, Друге и Треће армије у Параћину. Концентрацијски покрети извршени су комбиновано, превозењем и маршевањем, у складу са саобраћајним могућностима. Највећи део снага био је прикупљен 15. октобра.

Формирање савеза балканских држава за рат против Отоманске империје интензивирани је у јесен 1911. двостраним преговорима Србије, Бугарске и Грчке. Основу савеза чинили су међусобни уговори којима је била одређена заједничка политика и стратегија савезника о којој су морали да воде рачуна приликом разраде ратних операцијских планова. Општи савезнички ратни план с разрађеном оперативном идејом за сваког савезника није постојао. Није формиран ни заједнички штаб који би планирао и усклађивао акције на читавом ратишту. Савезници су усвојили заједничку идеју офанзивног рата, која их је обавезивала на офанзиву на свом ратишту ради остварења заједничког циља – да се свим расположивим снагама победи европски део турске војске пре него што се ојача трупама из Азије.

Било је предвиђено да главне српске снаге дејствују правцем Куманово–Скопље–Штип, црногорске према Скадру, грчке према Солуну, а бугарске према Цариграду. Српски ратни план полазио је од претпоставке да ће турска војска, у недостатку времена за пребацивање снага из Мале Азије, остати у дефанзиви у рејону Штипа. Због тога је планирано концентрично наступање Прве армије моравско-вардарским правцем, Треће армије косовским и Друге армије криворечко-брегалничким правцем и њихово сједињавање у долини Вардара. Помоћне снаге код Рашке и Јавора према Рашкој области требало је да осигурају бок и позадину главних снага у наступању ка Вардару.

Општа мобилизација српске војске, чији је врховни командант био краљ Петар I Карађорђевић, а начелник Штаба генерал Радомир Путник, објављена је краљевим указом 30. септембра 1912, и почела 3. октобра. Врховна команда мобилисана је у Београду, а штабови Прве, Друге и Треће

армије у Параћину. Концентрацијски покрети извршени су комбиновано, превозењем и маршевањем, у складу са саобраћајним могућностима. Највећи део снага био је прикупљен на концентрацијској просторији 15. октобра.

Три дана касније завршен је стратегијски развој српске војске. Прва армија (Моравска, Дринска и Дунавска дивизија I позива, Тимочка и Дунавска дивизија II позива и Коњичка дивизија) била је концентрисана у долини Јужне Мораве, у ширем рејону Врања. Ибарска војска (Шумадијска дивизија II позива и 5. прекобројни пук) концентрисана је на простору Рашке. Јаворска бригада (4. пешадијски пук II позива и 3. прекобројни пук), размештена је на Јавору. Друга армија (Тимочка дивизија I позива и бугарска Седма (Рилска) дивизија) концентрисана је на простору Ђустендил–Дупница. Трећа армија (Шумадијска дивизија I позива, Дринска и Моравска дивизија II позива и Моравска бригада I позива) била је распоређена у две оперативне групе: Топличка група у рејону Топлице и Мердара, а Медвеђска група у рејону Медвеђе и Тупалског виса.

Српска војска је у Првом балканском рату остварила значајне победе. Први значајни догађаји били су улазак Треће српске армије 22. октобра у Приштину и победа у Кумановској бици 23. и 24. октобра. Пре примирја склопљеног 3. децембра 1912. српска војска је остварила и велику победу у Битољској бици 16–18. новембра, чиме су завршене борбе српске војске у Македонији. ■

Др Миљан МИЛКИЋ

Стрељачки турнир „Несаломиви“

Скупа и опасна љубав

Традиционално
стрељачко такмичење,
у организацији
Националне
асоцијације за оружје
Србије, одржано је
15. септембра у
просторијама Клуба
стрелаца „Муш“
на Новом Београду.
Била је то ретка
прилика за
одмеравање
стрељачке вештине
из старог оружја,
али пре свега
повод за
добро дружење и
размену искустава.

Турнир „Несаломиви“ по седми пут је окупио старе колекционаре и нове заљубљенике у оружје. У просторијама Клуба стрелаца „Муш“ на Новом Београду они су могли да се друже, науче нешто ново, уживају у изложби вредних експоната, можда нешто и купе, прелистају многобројна издања о старом оружју, поразговарају с ауторима књига и за крај се опробају у гађању из пиштоља и револвера произведених пре 1945, а све с паролом „резултати нису битни, важно је дружење“.

Међутим, „Несаломиви“ значе и нешто више од стрељаштва и дружења. Реч је о истинској љубави према лепом, старом наоружању. Ево како је то у поздравној речи на отварању такмичења објаснио др Горан Бојовић: „Размишљао сам како да започнем данашњи скуп. Био сам скоро на једном дружењу колекционара и један од њих је рекао интригантну истину о колекционарству. Кратко и јасно. То је скупа и опасна љубав која дуго траје“.

Старо оружје и нове технологије

На отварању турнира кратко предавање о новим нанотехнологијама у подмазивању и чувању оружја и експоната одржао је др Горан Јакшић, директор Speed Up International-a.

„Нанотехнологија се заснива на примени две врсте технологије, једна се односи на спољашње чување оружја, а друга на унутрашње суво подмазивање, и обе су намењене ефикаснијем чувању оружја. Раније је основно правило било да оружје мора да буде мокро, добро подмазано класичним органским средствима, уљима, мастима... Данас је то промењено, па су сува подмазивања доведена до савршенства.“

РЕЗУЛТАТИ

1. место – Александар Вирић из Београда, из пиштоља „валтер“ П-38 погодио 47 кругова,
2. место – Борислав Бабић из Старих Бановаца, из пиштоља „лугер“ П-08 погодио 45 кругова,
3. место – Зоран Матић из Београда, из пиштоља „лугер“ П-08 погодио 45 кругова.

Први пут ове године на турниру је организована и мала продајна изложба. Горан Бојовић објашњава да је разлог за то нимало лак положај колекционара у законским границама: „Покушавамо да у Скупштини предложимо нови закон о оружју и муницији, и тиме олакшамо нашу правну регулативу“.

На изложбеном пулту посетиоци су могли да виде, али и купе поједине ретке примерке, као што су „парабелуми“ с дужином цеви 200 mm, артиљеријски модели од 150 mm, морнарички од 150 mm и пешадијски од 100 mm, затим „рајс“ револвер из 1866, пиштољ који се користио углавном у полицијске сврхе „валтер“ П-38 с кратком цеви, те велики број раних модела „бровинга“, „маузера“... Било је такође и пушача, хладног оружја, сабаља, ножева...

Онда је дошао ред и на турнир, па је, како то већ традиција налаже, председница Асоцијације такмичарима пожелела мирну руку и сигурно око, док је пропозиције турнира најавио Душко Илић: „Гађа се на одстојању од 15 метара старим пиштољима и револверима, произведеним пре 1945. године. Став је стојећи из руку без наслона, с једном или две руке по избору, гађа се с три пробна метка и пет метка за меч. У случају једнаких резултата у прва три места, распуцавају се још по три метка, а ако се и тад не добије разлика, онда по још један, све док се не добије разлика“.

До коначног пласмана за друго и треће место дошло се после другог круга распуцавања, зато што су четири стрелца имала по 45 кругова. „Победник је добио прелазни пехар, а прошлогодишњи је утешен малим пехаром, који ће га подсећати да је био власник прелазног“, рекла је председница Асоцијације мр Зорица Суботић. ■

Нано честице без обзира на механизам у унутрашњости оружја одрађују комплетан посао, оружје остаје суво и на тај начин отпорније на корозију после третмана и, што је најважније, пре употребе није потребна припрема. Када је реч о спољашњем одржавању, након једног ношења пружа се вишегодишња заштита, барутни гасови се лако скидају, често без употребе детерџената. Довољно је једном прећи полувлажном микрофибер крпом и оружје ће изгледати као да је тек изашло из радње“, објаснио је др Јакшић.

Старо оружје је идеално за третман нанотехнологијама, јер не мора сваке године изнова да се науљује и чисти.

Мирна рука и сигурно око

Драгана БАРЈАКТАРЕВИЋ

Репрезентација Војске Србије на 5. CISM Фудсал купу

45

Репрезентација Војске Србије предвођена главним тренером Звезданом Шљиваром и помоћним тренером Сашом Озимићем учествоваће на 5. CISM Фудсал купу, који се организује под окриљем Међународног савета за војне спортове (CISM) у Скопљу.

Репрезентативци Војске Србије спремни су после, припрема на теренима Војне академије да дају максимум да би што квалитетније представљали Србију и њену војску на турниру.

CISM Фудсал куп традиционално се организује од 2009. године, када је домаћин била Србија и на њему учествују све републике бивше СФРЈ. Наша репрезентација је на досадашњим првенствима освојила једно друго место (2010. у Винковцима, Хрватска) и два трећа места (2009. у Београду и 2011. у Новом Месту у Словенија).

За репрезентацију наступају капетани Миленко Цимбаљевић и Мирослав Радовановић, поручник Марко Ђорђевић, потпоручници Милош Шумарац, Небојша Јоцић, заставник Милош Радовановић, професионални војници Александар Михајловић, Далибор Стојановић, Драган Станковић, Перица Вучичевић, Марјан Здравковић и Владимир Стојановић и кадет Демир Ханић.

Вођа делегације на такмичењу је пуковник Бошко Зорић, а заменик потпуковник Драган Тодоров. ■

Г. ЧЕГАР

„Крав Мага Глобал“ на Београдском сајму

Вештина преживљавања

Вештина је настала у Израелу, под притиском реалних животних захтева и околности. Оснивач „Крав Маге“ је Ими Лицхтенфелд, инструктор израелских оружаних снага, а систем борилачке вештине наставља да развија и модификује Ејал Јанилов, с тимом врхунских инструктора организације „Крав Мага Глобал“.

Борилачка вештина „Крав Мага“ је лака за учење и памћење, примењује се природно и инстинктивно и практично се може употребити под стресним околностима. Есенцијални део „Крав Маге“ је јединствен процес учења, методологија и начин обуке. То је практични метод борења који обучава како да се спречи, разреши и превазиђе било која врста насиља и напада. То је и систем самоодбране, самозаштите, борилачких и борбених вештина заштите.

На управо завршеном Сајму безбедности на специфичан начин представио се и Центар за обуку посебне војно-полицијске борилачке вештине „Крав Мага Глобал“, настале у Израелу, у оружаним снагама. На посебном штанду били су презентовани различити видео и промо материјали, као и опрема за обуку, а инструктори Центра за обуку КМГ извели су презентацију вештине чија је суштина у повећању способности за преживљавање у различитим борбеним ситуацијама.

Директор и главни инструктор Центра за обуку „Крав Мага Глобал“ Јован Манојловић истакао је да су војници на посебним одбрамбеним задацима најчешћи љубитељи и поштоваоци неке од мноштва борилачких вештина.

– Њихов је циљ да преживе, да превазиђу различите ризике и опасности које их, током извршења бројних и свакодневних задатака, очекују. Опасности су разнолике, људи који их угрожавају све обученији и суровији. Зато их ми обучавамо за одбрану у посебним, строго одређеним ситуацијама, специфичним за војску и полицију. „Крав Мага“ није обична борилачка вештина. Она је намењена првенствено припадницима војске и полиције. Омогућава им да на најбржи, најлогичнији, најефектнији начин разоружају противника и загосподаре ситуацијом – рекао је Манојловић.

„Крав Мага“, сем осталог, обухвата предострожности, превенције, избегавања и одступања, бацања и падове у свим могућим условима, правцима и угловима, нападе и контранападе изведене на различите мете, дистанце, углове, правце и у свим ритмовима, изведеним из свих могућих положаја и телесних позиција. Та вештина подразумева употребу свих уобичајених предмета и објеката у одбрамбене сврхе, али и одбрану од ненаоружаних напада, попут удараца рукама, ногама и другим деловима тела, ослобађање од свих врста хватова, држања, захвата, одбрану од претњи и напада ножем, оштрим предметима, палицама, тупим предметима и свих врста ватреног оружја (дуга и кратка цев).

Вештина омогућава и поспешује технички, тактички, физички и ментални напредак и усавршавање. Садржи посебан приступ, тактику, технику, теме, дрилове и тренинг методе за различите секторе: цивиле, припаднике полицијских снага, затворске чуваре и стражаре, војску, особље обезбеђења као и особље за блиску заштиту, обавештајне агенте и антитерористичке јединице. ■

Д. ГЛИШИЋ
Снимио И. ИВАНОВ

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
ВОЈНА АКАДЕМИЈА

р а с п и с у ј е

ЈАВНИ КОНКУРС

ЗА ИЗБОР У ЗВАЊЕ НАСТАВНИКА У ПОЉУ
ТЕХНИЧКО-ТЕХНОЛОШКИХ НАУКА

Избор у звање наставника:

1. Два наставника за ужу научну област Опасне материје у звање доцента.
2. Једног наставника за ужу научну област Механика наоружања у звање доцента.
3. Једног наставника за уже научне област Опасне материје и Заштита од НХБ оружја у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже научне области за коју се бира;
- да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи.
- да је кандидат професионално војно лице – за избор на рб. 2. и 3.
- да је кандидат војни службеник или професионално војно лице – за избор на рб. 1.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- Најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да није оцењен од стране кадета односно студената оценом лошијом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом трогодишњем периоду. Уколико кандидат нема трогодишње педагошко искуство у звању асистента потребно је да има: просечну оцену са студија најмање 8 и позитивну оцену са приступног предавања.
- Најмање један рад ранга М21, М22 или М23 и најмање један рад ранга М51, М52 или М53.
- Најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63).
- Остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12) – осим ако се први пут бира у звање.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

- биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, који преузети са интернет адресе, или у секретаријату Војне академије);
- библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;
- сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије односно Универзитета одбране у Београду);
- уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу **Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звања наставника“**. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област на коју се пријава односи и бројчану ознаку уже научне области која је наведена у тексту конкурса.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату. Конкурс је отворен до 31. октобра 2013. године. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕУправа за људске ресурсе
р а с п и с у је

ИНТЕРНИ КОНКУРС

а) ЗА ПОПУНУ УПРАЖЊЕНИХ ФОРМАЦИЈСКИХ
МЕСТА ПОДОФИЦИРА, ПРИЈЕМОМ НА ОДРЕЂЕНО
ВРЕМЕ, НЕ ДУЖЕ ОД 3 ГОДИНЕ, У:**Бригаду везе, место службовања Београд**

- телефониста-линијаш, 1 извршилац
- техничар за информатичку подршку, 1 извршилац

Гарду, место службовања Београд

- радио-телепринтерист шифрер, 1 извршилац
- радио-релејац, 1 извршилац
- командир одељења, 6 извршилаца
- војни полицајац – нишанџија, 2 извршиоца
- војни полицајац, 4 извршиоца
- саобраћајац, 1 извршилац

1. бригаду КоВ, место службовања Сремска Митровица

- командир тенка, 1 извршилац

3. бригаду КоВ, место службовања Ниш

- оператер, 1 извршилац

4. бригаду КоВ, место службовања Врање

- радио-релејац, 1 извршилац

место службовања Бујановац

- командир одељења, 1 извршилац

Специјалну бригаду, место службовања Панчево

- снајпериста-диверзант, 1 извршилац
- снајпериста-противтерориста, 2 извршиоца
- противтерориста, 1 извршилац
- противтерориста-возач, 1 извршилац
- речни диверзант, 1 извршилац
- руковалац ВБМ-речни диверзант, 1 извршилац
- радио-релејац, 2 извршиоца
- радио-телепринтериста, 1 извршилац

**Мешовиту артиљеријску бригаду,
место службовања Ниш**

- командир одељења, 1 извршилац

Речну флотилу, место службовања Нови Сад

- моториста, 2 извршиоца

**5. батаљон војне полиције,
место службовања Београд**

- војни полицајац, 3 извршиоца
- саобраћајац, 2 извршиоца

**204. ваздухопловну бригаду,
место службовања Батајница**

- техничар, 7 извршилаца

**250. ваздухопловну бригаду,
место службовања Београд**

- радиорелејац-возач, 1 извршилац
- место службовања Панчево**
- оператор система-возач, 3 извршиоца
- место службовања Зуце**
- оператор-возач, 4 извршиоца
- место службовања Јаково**
- радио-релејац – возач, 1 извршилац
- оператор система – возач, 4 извршиоца
- оператор – возач, 2 извршиоца
- место службовања Ниш**
- техничар, 1 извршилац
- место службовања Нови Сад**
- оператор, 5 извршилаца
- место службовања Крагујевац**
- техничар, 1 извршилац
- 126. бригаду ВОЈИН, место службовања Стари Бановци**
- радарски техничар – возач, 1 извршилац
- 333. инжењеријски батаљон,
место службовања Панчево**
- командир одељења, 2 извршиоца
- Центар за обуку ВиПВО, место службовања Батајница**
- оператор – возач, 1 извршилац

б) За попуну упражњених формацијских места
подофицира, пријемом на неодређено време у:**224. центар за електронска дејства,
место службовања Батајница**

- радио-гониметриста, 1 извршилац

**Централну логистичку базу,
место службовања Београд**

- командир одељења, 1 извршилац
- место службовања Смедеревска Паланка**
- руковалац – руковалац складишне механизације,
1 извршилац
- место службовања Раља**
- руковалац – руковалац складишне механизације,
1 извршилац

Бригаду везе, место службовања Београд

- експедитор, 1 извршилац

Гарду, место службовања Београд

- командир одељења, 1 извршилац
- војни полицајац, 3 извршиоца

**1. бригаду КоВ, место службовања Сремска
Митровица**

- командир тенка, 1 извршилац

2. бригаду КоВ, место службовања Рашка

- командир одељења, 1 извршилац
- место службовања Нови Пазар**
- командир одељења, 1 извршилац
- радио-телеграфиста, 1 извршилац
- 3. бригаду КоВ, место службовања Зајечар**
- командир одељења, 1 извршилац
- 4. бригаду КоВ, место службовања Бујановац**
- командир одељења, 1 извршилац
- место службовања Врање**
- командир одељења, 1 извршилац
- Специјалну бригаду, место службовања Панчево**
- возач – падобранац, 1 извршилац
- противтерориста, 1 извршилац
- противтерориста – возач, 1 извршилац
- место службовања Ниш**
- возач – падобранац, 2 извршиоца
- Мешовиту артиљеријску бригаду, место службовања Ниш**
- командир, 1 извршилац
- извиђач, 1 извршилац
- Речну флотилу, место службовања Београд**
- моториста, 1 извршилац
- Команду ВиПВО, место службовања Београд**
- командир одељења, 1 извршилац
- 204. ваздухопловну бригаду, место службовања Батајница**
- техничар, 1 извршилац
- 98. ваздухопловну бригаду, место службовања Ниш**
- техничар – летач, 1 извршилац
- 250. ракетну бригаду за ПВД, место службовања Панчево**
- оператор система уједно возач, 1 извршилац
- место службовања Јаково**
- оператор – возач, 2 извршиоца
- место службовања Ниш**
- оператор, 1 извршилац
- место службовања Нови Сад**
- оператор, 1 извршилац
- послужилац – техничар, 1 извршилац
- место службовања Крагујевац**
- оператор, 1 извршилац
- послужилац – техничар, 1 извршилац
- 126. бригаду ВОЈИН, место службовања Београд**
- техничар за рачунаре - возач, 2 извршиоца
- 210. батаљон везе, место службовања Београд**
- радио-релејац - возач, 1 извршилац
- Центар за обуку логистике, место службовања Ниш**
- дресер паса, 1 извршилац
- 1. Центар за обуку, место службовања Сомбор**
- командир одељења, 1 извршилац

УСЛОВИ КОНКУРСА

На конкурс се могу јавити професионални војници држављани Републике Србије, који испуњавају следеће услове:

а) ОПШТИ УСЛОВИ

- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије (што утврђује надлежна војнолекарска комисија);
- да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци;

- да је безбедносно проверен и да нема безбедносних сметњи за рад у Војсци Србије;
- да није старији од 35 година ако се прима на одређено време односно 40 година ако се прима на неодређено време;
- да је успешно завршио оспособљавање за дужност за коју се прима (основни курс за подофицире)

б) ПОСЕБНИ УСЛОВИ

- да имају најмање средњу стручну спрему (IV степен стручне спреме),
- да су у професионалној војној служби у својству професионалног војника најмање 3 године ако се прима на одређено време, односно 6 година ако се прима на неодређено време или да су завршили Војну гимназију, а нису примљени на школовање у Војну академију и да су завршили Лидерски курс и Основни курс за подофицире,
- да је током службе повољно оцењиван и да има просек службених оцена у току војне службе најмање „врло добар“;
- да има препоруку старешине на положају команданта батаљона-дивизиона, њему равном или вишем положају;
- за возача могу конкурисати лица која имају Ц категорију

НАЧИН КОНКУРСАЊА

Кандидат, који испуњава услове, доставља попуњен образац молбе за пријем у Војску Србије у својству подофицира Управи за људске ресурсе (Ј-1) Генералштаба Војске Србије, редовним путем преко непосредно претпостављеног старешине. Уз образац молбе прилаже се:

- кратка биографија;
- извод из матичне књиге рођених;
- уверење о држављанству (не старије од шест месеци);
- уверење из општинског суда да се против кандидата не води кривични поступак и да није осуђиван и кажњаван (не старије од шест месеци);
- копија дипломе о стеченом образовању (оверену у суду или општини);
- копија возачке дозволе (оверена у суду или општини), за лица која конкуришу на формацијско место возача,
- уверење о завршеном оспособљавању на основном курсу за подофицире,
- потврда надлежног старешине о времену provedеном у служби у својству професионалног војника и просек службених оцена у току службе,
- налаз, оцену и мишљење о здравственој способности.

Јединице редовним путем молбе кандидата достављају Управи за људске ресурсе (Ј-1) одмах по затварању конкурса.

Лица примљена у професионалну војну службу остварују сва права и обавезе у складу са *Законом о Војсци Србије*.

Конкурс је отворен 8 дана од дана објављивања у магазину „Одбрана“.

Некомплетна и непотпуна документа неће се узимати у разматрање, а документа кандидатима која не буду изабрани неће се враћати.

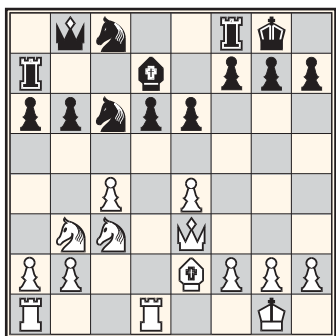
Информације су доступне на сајту Војске Србије . ■

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА БРИЉАНТНА ИГРА

Милан МАТУЛОВИЋ – Виктор КОРЧНОЈ
Меч Југославија – СССР, Сухуми 1966.
Сицилијанска партија

1. e4 c5 2. Sf3 e6 3. d4 cxd4 4. Sdx4 a6 (Паулсенова варијанта) 5. Ld3 Lc5 (Корчној користи патент Полуѓајевског да игра оштро) 6. Sb3 La7 7. De2 (могло се играти 7. Dg4 са оштријом игром али бели игра на сигурно јер се ради о екипном мечу)

Позиција:
Бели: Kg1, De3, Ta1, Td1, Le2, Sb3, Sc3, пешаци: a2, b2, c4, e4, f2, g2 и h2
Црни: Kg8, Db8, Ta7, Tf8, Ld7, Sc6, Sc8, пешаци: a6, b6, d6, e6, f7, g7 и h7

7...Sc6 8. 0-0 Sge7 9. Le3 d6 10. c4 0-0 (бели стоји боље и активирањем свих фигура спрема победнички поход) 11. Sc3 Ld7 12. Tf1 Db8 13. Lxa7 Txa7 (није добро 13...Dxa7 због 14. Lc2 Sc8 15. c5! уз велику предност у позицији) 14. De3 b6 15. Le2 Sc8

(види дијаграм)

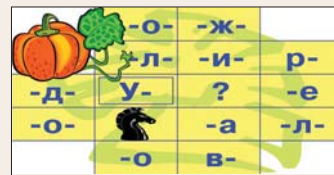
16. Sd4 Tc7 17. Sxc6 Lxc6 18. a4 a5 (спречава да бели одигра a5) 19. Td2 Te7 20. f4 Db7 21. Lf1 f5? (отвара позицију што није добро за црног) 22. e5 dxe5 23. Dxe5 Dc7 24. Te1 Kf7 25. c5! Tfe8 26. Lc4 Dxe5 27. Txe5 Kf6 (црни покушава да активном игром краља спесе позицију али узалуд) 28. h4 Tc7 29. La2 Tee7 30. Tde2 Ld7 31. cxb6 Sxb6 32. Txa5 Sc4 33. Ta6! (прети Sd5 шах шух шух) 33...Kf7 34. Sb5! Lxb5 35. axb5 Tc8 36. b3!! (бели осваја скакача јер нема добру одступницу па црни предаје).

Бриљантна игра легендарног велемајстора Милана Матуловића носиоца шест олимпијских медаља са освојених 60 поена из 78 партија (сматра се да је по процентуалном резултату наш најбољи олимпијца свих времена).

Припремио Владимир ШАРИЋ

КОЊИЋЕВИ СКОКОВИ

Крените од обележених поља, као скакач у шаху, по путањи у облику слова Г, тако да добијете две народне загонетке.

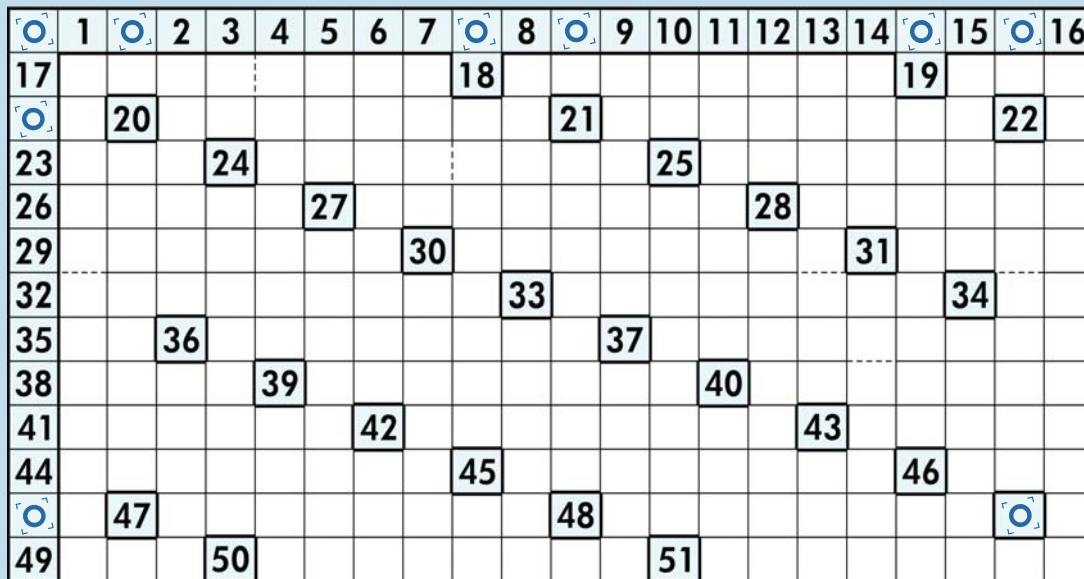

Решење судоку из прошлог броја – водоравно: 8-9, 5-3, 2-7, 5-2, 1-9, 8, 1-3-4, 2-8-7, 5-6, 4-7, 9-1, 8-3, 9, 8-6-5, 2, 2-8, 3-4, 6-1, 8-3, 1-4-2, 7-5-6, 6, 7-3, 9-1, 2-7, 5-9, 8-3.

РЕШЕЊЕ ШАХОВСКИХ ПРОБЛЕМА ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Први проблем: Td2 Ka6 (Kc5, Kc7) 2. Td6 маџ (Dd4 маџ, Dxa5 маџ)
Други проблем: 1. Dh3 Ka4 (Ka6, Kc4) 2. Lc6 маџ (Df1 маџ, Le2 маџ)

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО:

средишта, Смоларек, НИП, и, реторски, варијати, р, РКО, Амиканте, столетно, Ориол, Санктан, Тарнат, Таксист, усконоси, Цара, ајатохаси, словачки, ог, МС, атанисти, Дан АРЈ ПВО, Ахар, багпистити, иреалан, ре-шиво, кантинер, драги, ираниста, сипутати, тис, ј, на-ставак, кметство, т, ати, типовање, лисичићи.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Култна серија Д. Линча и М. Фроста, 18. Јавна саопштења власти, 19. Агро-индустријски комбинат (скр.), 20. Становница Стапара, 21. Биће из митологије Јужних Словена, 23. Економско-техничка помоћ (скр.), 24. Холивудска глумица („Смртоносно оружје“), 25. Људи динарске расе, динарци, 26. Женско дете, кћи, 27. Особе које траже право азила, 28. Возило на три точка, трицикл, 29. Присталица алеопатије, 30. Становница Лондона, 31. Име бившег немачког државника Бранта, 32. Зарзна болест животиња, прострел, 33. Другови по служби (стр.), 34. Ауто-ознака Парафина, 35. Република Србија (скр.), 36. Присталице етатизма, 37. Укоченост удова (мед.), 38. Илија одмила, 39. Рукометни клуб из Бачке Паланке, 40. Бивши бразилски фудбалски голман, Клаудио, 41. Погонска материја, 42. Кали кокоти, петлићи, 43. Американци (жарг.), 44. Становница Апатина, 45. Насеље у општини Смедеревска Паланка, 46. Орган чула мириса, 47. Припадница панк покрета, 48. Катарично средство (мед.), 49. Коњи (песн.), 50. Татарија, Татарстан, 51. Живети као орао.

УСПРАВНО:

1. Јединица КоВ ВС чији је празник 7. октобра (тог дана у Првом балканском рату, 2. пешадијски пук „Књаз Михаило“ првог позива моравске дивизије кренуо је у рат), 2. Са предње стране, 3. Иницијали генијалца Тесле, 4. Грудобран (стр.), 5. Надимак бившег бубњара Горана Ивандића, 6. Градити канате, 7. Округ, 8. Име писца Коела, 9. Од оног времена, 10. Иницијали синеасте Ричија, 11. Мања ледина, 12. Александар одмила, 13. Пацифички ветар, Света Ана, 14. Легендарни дански краљ, 15. Киселине, ацидуми, 16. Криминалистички инспектори, 18. Налик на криво, 19. Лакташтво, 20. Астрономска справа, 21. Присталица санкиотизма, 22. Италијански фудбалер, Алесандро, 24. Насељено место града Лозијце, 25. Женско име, 27. Ракија зачињена анисом, 28. Стручни оцењивач, 30. Фабрика цинка, 31. Стварно (лат.), 33. Савезна држава САД, 34. Ирена одмила, 36. Арабљани, 37. Река која отиче из језера, 39. Карташка игра, 40. Бивши одбојкаш, Горан, 42. Име музичара Стивенса, 43. Град у Прованси, 45. Иницијали глумца Расела, 46. Име глумца Монтана.

**SPECIJALNA
PONUDA!**

NIŽE KAMATE! RECITE „DA”!

Super je kada se stvari u životu slože baš kako vam odgovara. Ali to se ne dešava često! Zato je tu vaš lični bankar sa pravom ponudom da vratite stvari u red.

**Niže fiksne kamatne stope za dinarske keš i kredite
za refinansiranje važe od 11.9. do 15.10.2013.**

JER IGRAMO U ISTOM TIMU

 **SOCIETE GENERALE
SRBIJA**

Besplatan poziv na broj:

0800 344 344

ILI POZOVITE LIČNOG BANKARA

www.keskrediti.rs

Vaš san pored reke

Prvi stanovi useljivi u septembru 2013

Posebni uslovi za pripadnike vojske Republike Srbije

Poslovno-stambeni kompleks
„Dunavske terase“
Vojvode Micka Krstića 1,
11000 Beograd, Srbija
Tel/Fax: +381 (0)11 275 08 14
Tel/Fax: +381 (0)11 275 08 15
Mob: +381 (0)64 894 10 01
Mob: +381 (0)64 894 10 96
Mob: +381 (0)64 894 10 14

- ~ **Visok kvalitet stanovanja**
- ~ **Energetska efikasnost**
- ~ **Brza komunikacija**
- ~ **Mirno mesto za život**
- ~ **Pogled na Dunav**

 **DUNAVSKE
TERASE**

www.dunavsketerase.rs

Mogućnost kupovine putem subvencionisanih stambenih kredita

Stanovi od 37m² - 85m²
cena 1350€

Garažna mesta
cena 9000€

u cenu nije uračunat PDV

КАПИТАЛНО ИЗДАЊЕ „ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ“

ИСКОРИСТИТЕ ЈЕДИНСТВЕНУ ПРИЛИКУ ДА УПОТПУНИТЕ СВОЈУ БИБЛИОТЕКУ

ПОПУСТ

50%

ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

Вил Дјуранџ

Тврди повез, ф. 17×24, 10.500 стр.

12 томова

1. Источне цивилизације;
2. Живот Грчке;
3. Цезар и Христ;
4. Доба вере (I);
5. Доба вере (II);
6. Ренесанса;
7. Реформација;
8. Почетак доба разума;
9. Доба Луја XIV;
10. Волтерово доба;
11. Русо и револуција;
12. Наполеоново доба.

НА
18
РАТА

БЕЗ
КАМАТЕ

БЕЗ
ЖИРАНАТА

БЕЗ
ЧЕКОВА

~~38.880,00~~
19.440,00

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем _____ комплета едиције
„ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ“
по повлашћеној цени од **19.440,00 динара**.
Издања ћу платити на кредит у _____ рата
(највише 18), путем административне забране.

Купац _____

ЈМБГ _____

Број личне карте _____

МУП _____

Адреса становања, улица и број: _____

Место _____

Телефон _____

Потпис наручиоца _____

Поуђену наруцбеницу послаши на адресу МЦ „Одбрана“, након чега ће купцима бити достављена административна забрана ради овере.
Након прихватања забране и уписа прве рате од стране исплатиоца зараде, издања ће бити достављена путем Пошт експреса, на шереш купца.

ОДБРАНА

Медија центар „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs, www.mod.gov.rs

Сва издања можете купити по истим ценама и у продавници „Војна књига“, Васина 22, Београд, 011/2184-925

ОДБРАНА

Специјални прилог 94

Сто шездесет година фабрике „Застава оружје“

**КОЛЕВКА
СРПСКЕ ВОЈНЕ
ИНДУСТРИЈЕ**

Раде Громовић
директор
„Застава оружја”

Фабрика са ДУШОМ

Многи који нас посете примећују да ова фабрика има душу, да се у производним халама осећа народна атмосфера, да запослени имају специфичан однос према њој.

Ми смо ретко државно предузеће које није пропало, које нису опљачкали, растурили, које је успело да опстане и на путу је да постане профитабилно. Овим јубилејом отварамо нову димензију рада фабрике, која ће, надам се, трајати бар још 160 година – каже директор „Застава оружје”

Застава оружје, најстарије индустријско предузеће у Србији, обележава 27. октобра 160 година постојања. У том дугом времену фабрика је делила судбину народа – у ратовима је разарана, али је после трагичних дешавања брзо обнављана. Тај елан нису уништиле ни протекле две деценије санкција, инфлације и бомбардовања. Ова година била им је у пословном смислу најуспешнија у протеклих двадесет.

Како то објашњавају, упитали смо на почетку разговора директора Радета Громовића.

– Иако је то значајан успех, ми још нисмо постигли свој циљ – нисмо постали профитабилни. Имајући у виду у каквим је све условима фабрика пословала, можемо рећи да је ова, 2013. година, у пословном смислу на неки начин најбоља у протеклих двадесет две–три године. Наравно, није нам циљ да поредимо ове и резултате из

ранијих година када смо били под санкцијама и једва преживљавали, када су били велики штрајкови оружара, као ни са периодом после бомбардовања НАТО-а, када је фабрика страдала. Опстали смо захваљујући ентузијазму запослених и, што никако не треба заборавити, уз свесрдну помоћ државе. После свих тих недаћа успели смо да се консолидујемо, сачувамо неопходан кадровски потенцијал, без кога ова фабрика не би могла да опстане и да се, имајући у виду наглашен извозни карактер овог предузећа, постепено вратимо на светско тржиште – где нас није било осам година и где је конкуренција брзо заузела наше место.

Наш повратак на светско тржиште био је тежак, трновит, базиран на значајним маркетиншким напорима и активностима. Ова година показује да смо на одличном путу да заузмемо позицију која нам с правом припада, имајући у виду наш производни програм и квалитет наших производа. Јубилеј фабрике дочекујемо са добрим пословним резултатима, одличном тенденцијом уговарања што указује на то да ће фабрика брзо стати на здраве ноге и постати профитабилно државно предузеће. Не само да нећемо имати потребу да нас држава финансира субвенцијама, што она и не ради од фебруара 2012, већ ћемо из сопствених прихода и реализације, која је остварена највећим делом извозом, моћи да покријемо све своје расходе из реалних прихода, и чак да остваримо профит.

■ *Познато је да чак 95 одсто својих производа углавном извозише на америчко тржиште. Јесте ли успели да се вратите и на остала светска тржишта?*

– Не само да смо успели да се вратимо него смо и проширили тржишта на којима смо присутни. Наравно, у делу ловачког и спортског оружја, за нас је најважније америчко тржиште, јер оно представља три четвртине светског тржишта. Са успехом смо се вратили на то тржиште и производе продајемо под нашим брендом – „Zastava Arms”. То није било лако, јер је америчко тржиште најпробирљивије. Имајући

у виду апсорпциону моћ тога тржишта, сви произвођачи ловачког и спортског оружја труде се да што више својих производа пласирају на њега, водећи рачуна да продаја има и финансијски резултат с обзиром на то да су цене оружја у Америци знатно ниже него рецимо у Европи и другима тржиштима. Заиста је тешко пробити се са ценама које могу да покрију производне трошкове. То тржиште је немилосрдно, али ми, за сада, успевамо да избалансирамо однос производне и продајне цене. Април и мај прошле године, кад смо кренули у извоз на америчко тржиште, и ова година, показују да извоз поприма значајне размере и да су наши производи тамо добро котирали, а бренд „Zastava Arms” одлично позициониран.

Поред америчког, покривамо значајан део западноевропског тржишта, Аустралију, Нови Зеланд и што је занимљиво Гренланд – извозимо карабине од нерђајућег челика на Гренланд. Стигли смо и на Нову Каледонију, у Јужноафричку Републику, Намибију и у доста афричких земаља. Присутни смо и у Латинској Америци – Гватемали, Перуу, Аргентини. Трудимо се да што више освојимо светско тржиште и обезбедимо довољно посла, како бисмо могли да планирамо на дужи и имали што више уговорених послова. На тај начин обезбеђујемо континуитет у пословању. Нажалост, не иде нам на руку курс америчког долара као доминантне валуте у наплати и курсна по-

литика државе Србије, с обзиром на то да су, по мом дубоком уверењу, фаворизовани увозници, а не извозници, поготово нето извозници као што је „Застава оружје”. Само прошле године фабрика је на курсним разликама изгубила 179 милиона динара. Више сам него сигуран да се спољно трговински дефицит не може решити без значајнијег повећања производње, и то оне намењене извозу. А да ли су извозници довољно стимулирани, то је питање и за новог министра привреде.

■ *Зашто су значајни нето извозници?*

– Када се каже извоз, у последње време прича се о извозу „фијата”. Сјајно је када чујете да је извоз наше земље ове године значајно увећан извозом аутомобила Fiat 500L, али хајде да погледамо и другу страну медаље – колико је „Фијат” увезао и колико је девизних средстава потрошио увозом компоненти да би направио производњу за извоз. Јако је важан однос увоза и извоза. Наша фабрика оружја увозно је зависна свега осам одсто. Значи, на милион долара извоза увозно смо зависни свега 80.000 долара. Увек се мора посматрати колико је извоз оптерећен увозом јер он указује на то какви су ефекти које држава има од таквих извозника.

Нето девизни ефекат овог предузећа изузетно је значајан јер упошљавамо и велики број коопераната на домаћем тржишту. У набавци имамо више од 2.000 позиција. Ми смо прошле године око 10 милиона евра пласирали домаћој кооперацији. Сви ти кооперанти апсолутно имају додатну стабилност у пословању уколико ова фабрика ради пуним капацитетом. То је капиларни систем, који треба неговати и помагати нето девизне извознике.

■ *Када говорише о извозу, он се углавном односи на програм сјорџског и ловачког оружја, а шта је са вашим војним програмом?*

– Са аспекта планирања, војни програм је дијаметрално супротан. Код ловачког и спортског програма ма-

ЖИВИМО ОД СВОГ РАДА

Од фебруара 2012. наша фабрика не прима ниједан динар државних субвенција. Искључиво живимо од свога рада, од онога што произведемо, пласирамо на инотржиште и што наплатимо. Производња нам омогућава да одговоримо захтевима инотржишта и уговореним обавезама, да ефектујемо значајно више новца, редовно измирујемо наше обавезе према радницима, добављачима, банкама. Тако обезбеђујемо своју егзистенцију.

ње-више имамо доста сазнања о свим тржиштима, о томе какви су, пре свега, закони о оружју у тим земљама, да ли дозвољавају куповину дугог и кратког оружја, када су ловне сезоне, када купци очекују карабине. Све то пратимо, имајући у виду велики број земаља на којима смо присутни. Наша истраживања, уз сарадњу са купцима, дају тржишну слику и потенцијал тржишта на којем смо присутни, тако да знамо који се калибри и модели траже, па је лакше планирати.

Код војног програма, планирање има ту стохастичку димензију – нема правила и никада не знате када ће се појавити потенцијални купац са захтевом за одређене моделе. Имали смо значајан извоз митраљеза М84 у периоду од 2008. до 2010, па смо их можда по инерцији производили и кад нисмо имали уговоре. Задње 2–3 године тржиште знатно мање тражи тај артикал. Срећом, „Застава оружје“ је фабрика која, као ниједан произвођач у свету има широк дијапазон производа – око 80 различитих производа у текућој производњи, што из домена ловачког и спортског, што из војног програма. То нам омогућава да будемо присутни на доста потенцијалних тржишта када се дешавају тендери. Међутим, тешко је носити такву производњу у смислу организације, логистичке подршке... За сваки модел морате имати сложене и скупе сетове алата – стезних, резних, мерних, а то тражи не само одличну логистику, већ и добру организацију рада. Наравно, трудимо се да смањимо трошкове производње та-

ко да капацитете користимо на адекватан начин.

У овом тренутку то није лако с обзиром на то да је технолошки парк фабрике застарео. У великој мери „гладни“ смо инвестиција и занављања опреме, куповине нових, продуктивнијих машина и технологија, које ће додатно смањити трошкове производње и повећати продуктивност. Међутим, трудимо се да и у делу војног програма будемо присутни свуда где постоји потенцијална тражња. На светским сајмовима наступамо са нашим стратешким партнером „Југоимпортом – СДПР“ и трудимо се да за наш програм придобијемо што више купаца.

■ *Шта интересује иностранцијалне инокујце?*

– Интересује их све. Нема артикла који се посебно истиче. Апсолутно се све тражи – стрељачки, митраљески програм... Свако од тих средстава има своју намену и озбиљним армијама које се наоружавају потребно је све то што ми производимо, тако да имамо добру понуду на светском тржишту. Као озбиљног испоручиоца НВО квалификују нас и квалитет нашег оружја, који се потврђује деценијама.

■ *Наша војска се, нажалост, показала као слаб купац?*

– Многи тако мисле, али је Војска Србије за ову фабрику најзначајнији купац. Морам бити свесни чињенице да је Војска у димензионом смислу релативно мала, од око 30.000 људи, и да капацитети ове фабрике далеко премашују њену апсорпциону моћ. За нас

је важно да Војска Србије уведе у наоружање свако наше средство које је у серијској производњи. Та референца је од непроцењивог значаја за извоз јер озбиљни светски купци добро знају колико је наша војска ригорозна када је у питању квалитет.

■ *Да ли поред извозних послова за цивилно тржиште можеће да испуниће рокове за испоруку средстава наоружања Војсци Србије?*

– Свакако да одређене количине средстава НВО потребних Војсци ова фабрика може у потпуности да произведе, и ми ценимо то што је Војска у претходном периоду уговорила одређена средства НВО са овом фабриком и издвојила значајна финансијска средства како би нас помогла и упослила наше капацитете. На томе смо Министарству одбране и Генералштабу више него захвални. Уколико нам наиђу извозни послови, наравно, у сарадњи и договору са Министарством одбране и Генералштабом предност дајемо њима. То је потребно због фабрике и због освајања нових тржишта.

■ *Хоћеће ли прошириваћи листу производа који се у фабрици израђују?*

– Нећемо проширивати јер неким производима истиче животни век. На пример, више не производимо револвере, јер су они део историје, нити израђујемо базни модел ЦЗ 99. Не радимо више ни неке сачмарице, које смо раније производили. Сада базирамо наш маркетинг на другим производима. Креће производња нове малокалибарске пушке, коју смо развили на захтев америчких купаца и са њима уговорили 10.000 комада. Та ће бити један од наших новитета на сајму ЛОРИСТ, који се одржава почетком октобра у Новом Саду. Трудимо се да у понуди увек имамо нове производе. За потребе америчког тржишта за протеклих годину и по развили смо 6–7 нових артикала на бази постојећих, уз значајне модификације. То смо урадили на основу захтева тржишта. До нових идеја често долазимо захваљујући

РАЗВОЈ

У сегменту развоја у фабрици је запослено око 170 људи, махом високог стручног кадра. Већ смо почели са подмлађивањем тог кадра. Млади инжењери прво морају да се искале, да прођу процес производње и кроз неке технолошке активности јер морају да размишљају о томе како би се оно што желе могло произвести, којим технологијама. Са таквим предзнањима се најобдаренији упућују у процес конструкције, како би развијали нова оружја. Код конструкције новог оружја јако је важно да онај ко га конструише зна како и којим технологијама ће правити делове тог оружја и колико ће то да кошта. Увек мора да се води рачуна о односу квалитет – цена. Много аспеката треба анализирати пре него што се стави параф на нов производ.

интерактивном односу са купцима. Пратимо и светске часописе из ове проблематике, тако да нам је функција развоја увек запослена.

■ *Иако сīе прoшлу годину завршили са добрим пoсловним резултатима, нисīе били профитабилни. Који проблеми муче „Заставу оружје“?*

– Имамо три групе проблема. Први су финансијске природе, други кадровске, а треће представља потреба за значајним инвестиционим улагањима.

Када је реч о првој групи проблема, прошле пословне године имали смо позитиван резултат пословања, али је, нажалост, обрачуната камата за све дугове из прошлог периода износила безмало милијарду динара, па је финансијски резултат био негативан.

Министарство одбране је у сарадњи са министарством финансија и привреде почетком ове године покренуло акцију да се за предузећа одбрамбене индустрије изврши конверзија дуговања – све што фабрике дугују на име неплаћених обавеза, пореза и доприноса конвертоваће се у капитал државе у тим предузећима, с обзиром на то да смо ми акционарска друштва у којима још увек фигурише друштвени капитал. Држава је дала препоруку да се у ту акцију укључе и јавна предузећа и локална самоуправа, којима фабрика дугује на име такси за градско грађевинско земљиште и порезе, и да своја потраживања такође конвертују у свој улог у предузећу. Надам се да ће то бити завршено до краја ове године, с обзиром на то да би повериоци требало да се изјасне о тој препоруци Владе Србије до краја месеца.

Када се конверзија заврши и ишчистимо наше билансе, финансијска слика свих преузећа одбрамбене индустрије значајно ће се поправити и моћи ћемо другачије да послујемо са пословним банкама.

Кадровски проблеми, праћени неадекватном кадровском и старосном структуром, почели су од 2000, од када је до 2010. године у пет социјалних програма фабрику добровољно напустило око 3.500 људи, више производ-

ОРУЖАРСКА ТРАДИЦИЈА

Наша фабрику је увек неговала кадровско занављање, школовање и пријем младих људи, трансфер акумулираног знања, не само инжењерског већ и мајсторског са старијег на млађе. Тако смо деценијама неговали оружарску традицију у Крагујевцу.

них радника него радника из служби и режије. То се осетило прошле године када смо морали након закључених уговора за америчко тржиште одмах да одговоримо на захтеве увећаних планова производње.

Фабрика је и поред спроведених социјалних програма имала неповољну старосну структуру. Просек старости запослених био је око 50 година, са 27–28 година стажа. Са таквом старосном структуром поставило се питање ко ће да ради за 10 година, када већина оде у пензију. Зато смо започели пријем младих производних радника. Током прошле и ове године примили смо 340 младих са бироа, а да фабрика за тај пријем није добила ниједан динар подстицајних средстава. Како новопримљени млади радници нису могли одмах да стану за нумерички струг или неку класичну глодалицу, и да истог тренутка испуне норму и дају потребан квалитет, уговорима о привре-

меним и повременим пословима морали смо да запослимо и вратимо наше искусне раднике који су својевремено напустили фабрику.

Тим пријемима, уз наше стално запослене производне раднике, успели смо да повратимо поремећену равнотежу и да значајно подигнемо ниво производње – да производимо на месечном нивоу дупло више него што смо то радили пре две године.

Сада морамо да решимо проблем недостатка високостручног кадра. Он је далеко осетљивији јер, да би један добар инжењер дошао до нивоа самосталног конструктора, технолога, треба му најмање 6–7 година рада, а наше анализе старосне структуре тог кадра показале су да ће у наредних пет година добар део инжењера и технолога отићи у пензију. Покренули смо механизам пријема високостручног кадра како би поред старијих и искусних колега они могли да дођу до нивоа самосталног рада.

Нажалост, још увек нисмо решили проблем око 200 инвалида рада, који чине око 10 одсто запослених у фабрици. После измена закона за њих не добијамо ни динара од државе, јер морају радити у независном предузећу – заштитној радионици, што они не желе, и поред „Заставе Импро“ која упуштава инвалидна лица.

Највише нас тишти трећа група проблема, а то је потреба за значајним

ИНТЕРАКЦИЈА С КУПЦИМА

Није нам само циљ продаја оружја, већ и одзив крајњих корисника. Сваки комад нашег оружја који се испостави било где у свету, у свом пакету има упитник који купци попуњавају и враћају назад. Кроз ту интерактивну анкету ми добијамо информације у којој мери су задовољни квалитетом, поузданошћу, прецизношћу, дизајном, паковањем и свим другим битним елементима. Такође, имамо и нашу веб страницу преко које дневно добијамо по десетак мејлова од америчких корисника са разноразним питањима и похвалама за квалитет нашег оружја. Све то је важна база података на основу које наша служба маркетинга прави јако корисне анализе. Поред тога, доста сазнајемо и на светским сајмовима наоружања, на пример у Лас Вегасу. Кроз комуникацију са инопартнерима пратимо у ком правцу иду захтеви и жеље купаца како бисмо унапредили наш будући развој, јер без нових производа нема опстанка. На задњем сајму у Нирнбергу, који је био у марту ове године, имали смо 42–43 састанака са купцима из исто толико земаља.

инвестиционим улагањима. Ми смо у документу „Пословно-финансијска консолидација предузећа“, израђеном у јануару 2011, на иницијативу МО дали петогодишњу слику наших потреба. Децидно смо навели да је тај инвестициони план „тежак“ око 30 милиона евра и да је то минимум потребан да би се фабрика колико-толико реконструирала, модернизовала и обновио машински парк. Тренутно у машинском парку имамо око 1.000 машина, просечне старости од 40 година. За велики број тих машина више не постоји произвођач и немамо где да наручимо резервне делове, тако да наша служба одржавања има пуне руке посла.

Посебно је неопходно зановити заједничке капацитете – процесе термичке обраде, површинске заштите, израде ротационих делова... Наше хале су изграђене између два светска рата и потпуно су нефункционалне са аспекта организовања производних процеса. Инфраструктура је такође дотрајала, поготово водоводна мрежа, рађена између два светска рата... Све су то правци који захтевају значајна инвестициона улагања, а које фабрика из сопствених извора не може да одвоји. Сада успевамо да покријемо тренутне обавезе – плате запосленима, здравствено осигурање, обавезе према добављачима и пословним банкама, а чинимо напоре да и остале доприносе почнемо да сервисирамо у пуној мери.

■ *Држава ће предузећима одбрамбене индустрије помоћи кроз државне гаранције да се направи велики инвестициони циклус, отприлике око 170 милиона евра, како би се донеле нове технологије. Хоће ли вам то помоћи?*

– Држава јесте у буџету одвојила 176 милиона евра како би путем државних гаранција, преко пословних банака, предузећа из групације одбрамбене индустрије могла да добију повољне инвестиционе кредите. Предвиђен је грејс период од две године и период враћања од осам. Већ је тачно одређено колико које предузеће може да добије.

За нас је ове године одвојено пет милиона евра, а идуће нешто изнад осам. То није довољно, али ће нам и тај износ значајно помоћи у делу консолидације пословних активности.

Сада смо у процесу преговарања са пословним банкама. Преговарамо око нивоа камата, које би требало да буду колико-толико прихватљиве да можемо сутра да их враћамо. Банке су мало неповерљиве, прерачунавају се, калкулишу, јер је дужи период враћања, али им се допадају државне гаранције. Осим тога, оне могу да узму повољне кредите код страних банака и да та средства пласирају код нас на бази чврстих државних гаранција. То је изузетно добар посао зато што и стране банке воле да чују да држава стоји иза тих послова.

Већ смо уговорили поједину опрему и ти уговори чекају да се обезбеде финансијска средства како бисмо уплатом аванса кренули у набавку нове опреме. Очекујемо да до краја године добијемо кредит од пет милиона евра, којим ћемо санирати најнеуралгичније правце. Тако ћемо отклонити уска грла у производњи, а трудићемо се да и део наших финансијских средстава усмеримо у модернизацију фабрике.

■ *Колико је година потребно да би се обновио ваш технолошки парк?*

– То је тешко рећи. Ми смо 11 нумеричких обрадних центара, наше најновије машине, купили прошлог месеца, и то је била инвестиција од око 560.000 евра. Пре тога смо наплатом старог потраживања од Анголе 2006. купили 21 машину. За нас су оне и данас нове иако се у пословном свету после тог времена машине отписују и купују нове. Да би ова фабрика заиста направила значајан искорак у технолошком и сваком другом смислу, неопходна су знатно већа средства. Важно је да се смање трошкови пословања, који су код нас сад изузетно велики. Наиме, „Застава оружје“ има потребан квалитет својих производа за светско тржиште, али нас квалитет на оваквој опреми пуно кошта – ради се на класичној опреми где је једна машина – једна операција један радник. Код савремених нумеричких машина једна машина има 25 алата и на њој 25 операција ради један радник. У обзир треба узети и квалитет, брзину, то да свака машина тражи своју логику, СХП средства за хлађење и подмазивање, струју, припремно завршно време ...

Жељни смо нових технологија, готово оних које има конкуренција. На пример, они на оружју где год је могуће примењују полимерне делове. Сада је јако популаран „метал инјекш молдинг“ (metal injection molding) – методом бризгања метала добијају се потпуно идентични делови, којима није потребна механичка обрада. Јако се брзо израђују, одмах уграђују и трошкови су знатно нижи од класичних технологија механичке обраде. То јесу скупе машине, али кад их једном набавите, онда је продукција велика, а услед велике количине, цена значајно пада. Наравно, немате потребу за ангажовањем толиког броја људи.

Са једне стране, ми смо у обавези и намери да се технолошки унапредимо, али смо свесни чињенице да нам 2.300 стално запослених у овој фабрици са тим напредним технологијама више неће бити потребни – смањиће се потреба за производним радницима. Зато код нас постоји и социјална димензија – радимо на опреми коју имамо

ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ЈУБИЛЕЈА

Дан фабрике и фабричка слава Света Петка јесу 27. октобра, али тај дан је у недељу, па ћемо јубилеј обележити у петак 25. октобра. Тог дана ћемо угостити највише државно и војно руководство, људе из ресорних министарстава, наше стране и домаће пословне партнере. Предвиђено је да крагујевачки глумци у нашем позоришту одрже перформанс и испричају временску причу кроз коју ће нас повести сценски Шарл Лубри, први управник Тополивнице. Биће представљене значајне личности које су обележили рад фабрике од 1853. до данас. Штампали смо и фабричку монографију, написану на популаран начин, са занимљивим причама и детаљима.

како бисмо упослили људе и примили нове раднике, што је и један од главних задатака Владе Републике Србије.

■ *Господине Громовићу, Ви сте шест година директор „Застава оружја“, а њу сте и стасали као инжењер. Какав је осећај бити први човек фабрике која прославља 160 година постојања?*

– Јако је велика одговорност бити на челу овакве фабрике, упошљавати 2.300 људи, јер исто толико породица егзистира на бази њеног рада. Трудимо се да будемо друштвено одговорни према нашим запосленима – да им обезбедимо сигурност рада, пословања, егзистенције, као и према кооперантима. Такође, финансијски помажемо и неке добротворне манифестације, подржавамо и одређена спортска

такмичења као што је Куп пионира „Застава оружје“ у стрељаштву, спонзоришемо ловачка такмичења, јер је око 80.000 ловаца наша важна циљна група у Србији.

Многи примењују да ова фабрика има душу и да се у производним халама осећа нека посебна атмосфера, да запослени имају специфичан однос према њој. Не треба заборавити ни то да смо ми ретко државно предузеће које није пропало, које нису опљачкали, растурили, које је успело да опстане и на путу је да постане профитабилно. Овим јубилејом отварамо нову димензију рада фабрике, која ће, надам се, трајати бар још 160 година. ■

Мира ШВЕДИЋ

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Знаменити људи фабрике

Бисери конструкторства

У фабрици „Застава оружје“ поникли су и развијали се знаменити људи Србије свог времена. Они старији можда су били и значајнији за земљу јер је индустријска производња, тачније војна, била у зачетку, па ћемо им у овом прегледу посветити више простора. Како се временом конструкција оружја усложњавала, у њиховом настанку учествовали су тимови стручњака, чија имена нису толико позната јавности. Наравно, и међу њима је било бриљантних конструктора. Сви они су оставили видан траг у фабрици и умногome утицали на развој српске војске и државе.

Француз Шарл Лубри, једини странац на овој листи знаменитих, заслужио је то место јер је био први. Све је почело са њим. Није га било лако наћи.

Шарл Лубри

По препоруци кнеза Александра Карађорђевића, попечитељ унутрашњих дела дао је задатак начелнику војног одељења Константину Магазиновићу да у земљама западне Европе, посебно у Француској и Пруској, пронађе директора за фабрику, тополивца и једног или двојицу стручних радника. Магазиновић је у томе успео уз велику помоћ Илије Гарашанина. Наиме, француски цар Наполеон III одобрио је Шарлу Лубрију, надзорнику приватне тополивнице у градићу Дуе, да оде у Србију на годину дана, како би помогао оснивање тополивнице. По доласку у нашу земљу са њим је закључен једногодишњи уговор и 20. јануара 1853. Лубри је из Београда стигао у Крагујевац, где је примио дужност директора Тополивнице у изградњи.

Исте године у Тополивници била је довршена прва пећ за ливење топова, а 15. октобра, по старом календару, а 27. по новом, извршено је прво успешно ливење. Најпре су изливена четири шестофунтна (95 mm) швајцарска пољска топа и две „кратке“,

дванаестофунтне (120 mm) хаубице. Кнез Александар поклатио је Лубрију сат у вредности од 70 дуката цесарских, са српским грбом, а раднике наградио са 50 цесарских дуката.

Рад Шарла Лубрија није био ограничен само на производњу топова и лафета. На његов предлог основане су две нове институције – занатска школа, у којој ће се школовати домаћи квалификован кадар и радничка болесничка каса, прва институција здравственог осигурања радника. Лубри није остао на тој дужности целу годину. Био је нежног здравља, које се са доласком у Србију погоршавало, па је тражио да га раније разреше дужности директора Тополивнице. То је учињено 12. августа 1854, а два месеца по повратку у Француску Лубри је умро. За време његовог директоровања произведено је 46 топова.

Петар Протић Драгачевац

Развој Тополивнице у Крагујевцу изискивао је домаћи стручан кадар. Петар Протић Драгачевац (1825–1863), ко-

ји је школован у Београду, Берлину, Француској и Енглеској, распоређен је решењем кнеза Александра Карађорђевића за помоћника првог управника Тополивнице и био је десна рука Шарлу Лубрију до његовог одласка. Већ 2. септембра 1854. постао је први Србин управник Тополивнице. За тополивца је именован Милутин Јовановић, који је већ крајем 1854. самостално излио четири оруђа. За тај успех Протић је унапређен у чин артиљеријског капетана, а Милутин Јовановић, Сава Ивановић и Велимир Стефановић у чин артиљеријског потпоручника.

Када је 16. марта 1854. почела са радом радионица за израду лафета и војних возила, Протићу је поверено да уради нови модел лафета, функционалнији и јефтинији, прилагођен српском војишту, базиран на пруском систему С-42. Његов модел је прихваћен и по њему је почела производња.

Под Протићевом управом је 24. јануара/5. фебруара 1855. уведена контрола квалитета и жигосање производа израђених у Војнотехничким заводима. Сваки производ имао је три жига: жиг мајстора, жиг контролора и жиг Кнежевине Србије. Увео је и систем награђивања радника.

У својим мемоарима Петар Протић је записао: „Прописао сам фабричке законе, поставио сам свакида-

ПРЕТЕЧА КОНСТРУКТОРСКОГ БИРОА

У Тополивници је 7. септембар 1866. основано „Радилиште за точне израде“, ново одељење, које је имало сва обележја конструкторског бироа. Они су за контролоре и раднике израђивали шаблоне, калупе за куршуме, делове машина... Почели су конструисање и израду појединих машина.

шњу контролу, тј. да се свако вече прегледа шта је ко урадио...”

После смене владе, Протић је прешао за Београд и радио у Главној војној управи. Као реформатор војне струке, визионар и инжењер умногоме је допринео развоју Србије. Био је члан Друштва србске славесности.

Миливоје Петровић Блазнавац

Иако је генерал Миливоје Петровић Блазнавац (1824–1873) познат као српски државник, значајан је и његов допринос развоју Тополивнице. Школо-

ван је у Србији, Бечу, Паризу и војној школи у Мецу. За управника Тополивнице постављен је у време владавине кнеза Михаила Обреновића, у периоду од 1861. до 1865. године. Војни министар постао је 1865, уместо Иполита Мондена, и битно утицао на развој артиљеријске технике.

У Крагујевцу је 1863. почела производња спредпуњећих топова француског система Ла Ит (La Hitte), који су у француским фабрикама били освојени само пет година раније, што је за Србију био успех. Заједно са италијанским капетаном Ланолинијем, Блазнавац је за све типове оруђа развио ау-

тохтоне лафете. Наредне године набављена је модерна машина за олучење и тако је убрзан процес производње олучених цеви.

После убиства кнеза Михаила, 29. маја 1868, Блазнавац је извео државни удар и прогласио за кнеза Милана Обреновића. Како је Милан био малолетан, до његовог пунолетства земљом је управљало тројно намесништво, које су чинили Блазнавац, Јован Ристић и Јован Гавриловић. Након пунолетства краља Милана, Блазнавац је постао председник владе, претходно добивши генералски чин, који је тада први пут додељен у Србији.

Тодор Селесковић Тоша

Инжењер Тодор Тоша Ф. Селесковић (1856–1901) био је први српски конструктор алатних машина, хидроелектричних и парних централа,

пројектант војне индустрије у Крагујевцу, родоначелник производног машинства у Србији. Рођен је у Београду 1856. године у угледној београдској породици. Похађао је Теразијску гимназију, а потом је студирао у Немачкој, у Карлсруеу, тада водећем граду машинске индустрије. Након дипломирања био је асистент на факултету код професора Харта, а онда се запослио у фабрици муниције „Лоренц“. Године 1881. напустио је Карлсруе и фабрику „Лоренц“ и одазвао се апелу Краљевине Србије да се њени синови врате из иностранства и помогну изградњу тек ослобођене отаџбине. Сачувано је и писмо у којем власник фабрике „Лоренц“ пише:

„...до данас је био запошљен у мом техничком бироу, у последње време је радио на пројектовању и конструкцији специјалних машина, у чему је приказао много прилежности и способности; од-

лази на свој посебан захтев, а нерадо прихватам одлазак господина Селесковића из моје фабрике“.

Како се Србија спремаола за ослободилачке ратове и градила своју војну индустрију, Селесковићу је поверено да у Војном заводу у Крагујевцу пројектује и отпочне производњу пушчане и топовске муниције. Осим тога, он је организовао школу за мајсторе и произвођаче алата, а правио је и машине за производњу. Без прекида је био у погону, а један од мајстора нове фабрике забележио је: „Њега никад није либило да стане за шрафштоком и да узме турпију и струже и да покаже како ваља радити“.

Тоша се залагао и за увођење електричног осветљења у новоизграђеној згради Чаурнице. И заиста, прво индустријско електрично осветљење у Србији уведено је до лета 1884. у тој згради Војнотехничког завода. Инсталирана је Шукертова електрична централа, снаге 3,7 kW (5 КС), с капацитетом од 30 сијалица и две електролучне лампе. То се догодило седам година пре него што је изграђена прва електрична централа у Београду, а у Европи се још о електричном осветљењу причало као о чуду, које је две године пре тога (1882) било приказано на светској изложби у Паризу.

Селесковићевом заслугом фабрика је наступила на светској изложби у Паризу, одржаној од 24. априла до 8. маја 1889. године, са оригиналним решењима и производима. Заводи су били заступљени са 42 производа, међу којима је било и пет машина алатљика (конструкција фабричког инжењера Тоше). У јакој конкуренцији, 61.722 излагача, Војнотехнички завод награђен је са пет сребрних и једном бронзаном медаљом. На изложби је била приказана и пушка Маузер-Миловановић М1880 10,15 mm, која је специјално за ту прилику била украшена златом и сребром у радионицама Војнотехничког завода. Мада ван конкуренције за награде, тај производ освојио је специјално признање сајма. Иначе, та изложба позната је по томе што је

специјално за њу био направљен Ајфелов торањ.

Причало се да су Селесковића покушали да „купе“ тадашњи најпознатији индустријалци Европе: Шукерт, Лутер и Шкода, али нису успели. Тај пожртвован и вредан човек остао је веран Србији. Право је чудо шта је све радио у свом кратком животу (45 година). Пројектовао је прве парне млинове у Крагујевцу, испитивао коришћење водене снаге Дунава и Ибра, пројектовао канализацију и водовод у градовима Србије и пратећу индустрију керамичких цеви за водовод и канализацију, пројектовао увођење електричног осветљења и трамвајског саобраћаја у Шапцу и Зајечару, пројектовао бањска купатила у Врњачкој Бањи, основао и организовао Удружење занатлија Србије, Удружење инжењера Србије (1890), покренуо штампање њихових гласила...

Године 1892. прешао је у Београд за директора тек изграђеног водовода, а од 1895. предавао Механичку технологију као професор Техничког факултета Велике школе, из које ће касније настати Машински факултет у Београду. Уједно, он је стварао нове српске техничке појмове, у чему је постигао „завидљујући ниво, који у неким детаљима ни данас није превазиђен“.

Коста Миловановић Кока

Генерал Коста Кока Миловановић (1847–1905) био је талентовани официр, војни конструктор, професор на Војној академији у Београду и аутор чувеног приручника „Артиљерија“ из 1879. године. Његово име уписано је златним словима у историју српске државе јер био је конструктор пушке система Маузер-Миловановић (или Мау-

зер-Кока) М-1878/80, популарне „кокинке“.

Крајем осамдесетих година 19. века Кнежевина Србија започела је модернизацију и унификацију стрељачког наоружања. Војни министар Јован Мишковић је 25. децембра 1878. наредио Артиљеријском комитету да направи програм за одабир оружја. Убрзо је формирана Комисија за избор новог пушчаног модела. Комисију су чинили тада мајор Коста Миловановић (председник), капетани Коста Костић и Павле Јуришић Штурм, поручници Лаза Петровић и Јован Павловић, као и контролор крагујевачке Пушкарнице Василије Васиќић. На приспели конкурс у разматрање је узето 29 различитих система пушака од 20 произвођача и конструктора, а испробане су 93 пушке. Пријавиле су се готово све значајније фирме у свету тога доба попут „Винчестера“, „Лија“, „Дрејзеа“, „Франкота“, „Маузера“...

Временом је избор сведен на неколико конструкција – међу њима и две Маузерове пушке М.1871, калибра 11 mm и њена модификована варијанта М.1871/78. Побољшања која је носила та пушка заинтересовала су мајора Миловановића, који је одлучио да још више унапреди њене балистичке перформансе. Када је узео учешћа на конкурс, своје место председника Комисије препустио је Павлу Шафарику.

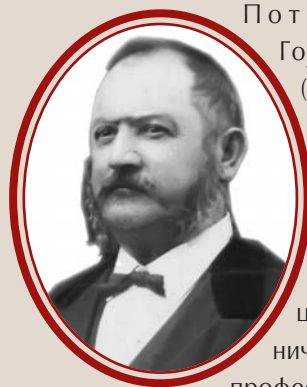
Конечно, 21. октобра 1880. експертска комисија усвојила је једнометну „пушку острагушу модела 1880“ система Маузер-Миловановић, са клинастим олуцима и калибром 10,15 mm, а на основу урађеног извештаја, министар војни Милојко Лешјанин потписао је уговор са Вилхемом Маузером о изради 100.000 тих пушака.

Пословна сарадња пренела се и на приватни живот. Кока Миловановић оженио се Елизом, кћерком Вилхелма Маузера.

На предлог пуковника Миловановића промењен је и калибар – у много ефикаснији метак 10,15×63 mmR Кока-Маузер (или M78 Serbien). Због ограничених финансија није усвојен његов

предлог да се тој једнометки са обртно-чепним затварачем испод цеви дода тубуларни магацин и претвори у вишеметку.

Гојко Ђурић

Потпуковник Гојко Ђурић (1843–1918), конструктор-инноватор, био је управник Пушкарнице Војнотехничког завода и професор у Војно-

занатлијској школи у Крагујевцу. Он је извршио преправку једнометне пушке Маузер-Миловановић М1880, у калибру 10,15 mm, на пушку Маузер-Миловановић-Ђурић М1880/1907, у калибру 7 милиметара. Разрадио је једнореди кутијасту петометни магацин, те друге конструкционе детаље – измену главе затварача и извлакача, ојачање главе сандука, додатно брављење и редизајнирање кундака. Први прото-

БОШКОВ ТОП

Непосредно по ослобођењу, у крагујевачком Војнотехничком заводу развијен је један од најбољих домаћих топова – брдски топ 76 mm M46 Б-1. Конструисао га је Бошко В. Станисављевић, инжењер који је своју диплому стекао на Електротехничком факултету на Сорбони. И он је започео каријеру у Војнотехничком заводу у Крагујевцу, као шеф Артиљеријске радионице, па конструкционе групе. По повратку из заробљеништва постављен је за начелника Артиљеријско-техничког одељења Комисије артиљерије, а од 1948. радио је у ВТИ-у. Брдски топ је после успешних испитивања усвојен у наоружање ЈА и најпре га је израђивало „Предузеће 44“ (тадашњи назив за „Заставу оружје“).

типови успешно су прошли тестирање. Наручена је адаптација 50.000 старијих пушака, која је почела јуна 1908. године.

Ђурићева пушка била је прво ватрено оружје на којем се појавила сигнатура крагујевачког Војнотехничког завода. На глави сандука накнадно је утискиван државни орао (раширених крила, различит од грба на универзалним „маузеркама“) око кога је у овалу писало: Вој.Тех.Завод/Крагујевац. До 1911. војсци је испоручено 47.000 пушака, а остали делови и 7.000 цеви задржани су у резерви.

Нова „маузерка“, била је готово савршена пушка за своје време и међу најбољима тог доба. Њоме су Срби извојевали своје највеће победе у балканским ратовима и Првом светском рату, до 1916. године. Колико су војници волели ову пушку довољно казује податак да су, приликом пренаоружавања француским пушкама Лебел М1907/15 на Солунском фронту, српски војници пре предаје „маузерки“ плакали и љубили своје старо оружје.

Живојин Терзибашић

Ж и в о ј и н Терзибашић (1878–1943), дивизијски ђенерал, био је управник тада Артиљеријског техничког завода од 1922. до 1930. године. После тога обављао је дужност министра војног у Београду.

Сматра се да је период када је Терзибашић био управник војне фабрике најзначајнији у њеном развоју у 20. веку. Било је то време избора нове, једнообразне пушке Краљевине СХС. Министарство војске и морнарице је 28. фебруара 1923. остварило контакте са белгијском фабриком „Fabrique

Nationale“ (FN) из Херстала код Лијежа. Белгијанци су у то време разрађивали и пројекат скраћене верзије Маузера М1е 1924. Задовољно перформансама тог оружја, али и понуђеним условима, Министарство војске и морнарице Краљевине СХС је 14. јула 1924. са белгијским фабрикама потписало уговор о наручбини 50.000 пушака и пет милиона метака 7,92 милиметара.

Пушке су задовољиле трупна тестирања, па је 16. фебруара 1926. године потписан уговор са FN о испоруци још 40.000 комада оружја са 60 милиона метака, али и о откупу лиценце за производњу пушке 7,92 mm М24 и муниције 7,92×57 милиметара. Уговором су се Белгијанци обавезали да израде пројекат, испоруче уређаје и машине и обуче раднике за производњу оружја и муниције.

Прва пушка из „нулте“ серије израђена је у Крагујевцу 22. марта 1928, а ђенерал Терзибашић је 15/27. октобра 1928. (на дан 75. годишњице фабрике) свечано отворио погон пушака М24 (названо Пето одељење) и муниције (Четврто одељење). У погону пушака била су монтирана нова постројења и производне линије и изграђено је више грађевинских објеката по белгијским плановима, а по узору на херсталове погоне.

Војислав Радић Воја

Народни херој ђенерал-мајор Војислав Воја Р а д и ћ (1902–1977) после ослобођења, у јуну 1945. године, постављен је за управника Војнотехничког завода, касније предузећа „Црвена застава“. Био је на челу те фабрике до 1955. године. Остале забележено да је значајно до-

принео успостављању производних токова и подизању опустошене фабрике после Другог светског рата. У Војнотехнички завод се после рата од око 10.000 радника, колико је било пре рата, вратило њих 670.

Историје ради треба рећи да је током Радићевог мандата 1954. године италијански „Фијат“ потписао уговор са Србијом о заједничком улагању у крагујевачку фабрику „Застава аутомобили“ како би почела производња камиона и аутомобила. Радић је касније био народни посланик.

Тодор Цветић

П у к о в н и к Тодор Цветић (1914–2004) био је изузетно технички образован стручњак и имао је звање Државни мајстор пешадијског наоружања.

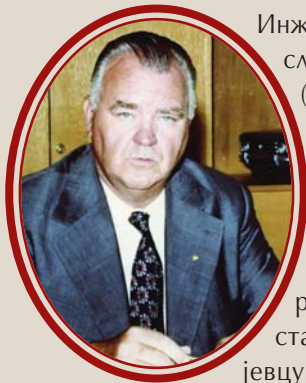
Дао је велики допринос развоју крагујевачке војне фабрике (у којој је радио од 1945. до 1949), а потом је, до краја радног века, био запослен у Војнотехничком институту у Београду.

Цветић је конструисао аутомат М57 у калибру 7,62×55 mm, ручни бацач М57, сигнални пиштољ М57, ублаживач трзаја за аутомат М49. Касније је развио и фамилију школских наставних поткалибарних уређаја у калибру 20 mm, за све системе артиљеријског оруђа за обуку. Носилац је више патентних права за поједина средства, бројних признања и одликовања.

ЦВЕТИЋЕВ РУЧНИ БАЦАЧ

Ручни бацач РБ 44 mm М57, који је конструисао Тодор Цветић, израђиван је у крагујевачкој „Застави“ и био једна од најуспешнијих конструкција домаће војне индустрије. У наоружању се задржао пола века и био важан извозни артикал.

Првослав Раковић

Инжењер Првослав Раковић (1914–2003) био је у периоду од 1955. до 1974. генерални директор „Заставе“ у Крагујевцу. Имао је ја-

сну визију за развој оба програма – војног и цивилног. Међутим, остаће упамћен као директор под чијом је управом у „Застави“, по лиценци „Фијата“, изграђена прва фабрика аутомобила на Балкану. Био је један од водећих српских привредника и значајно је допринео индустријализацији земље и укључивању у међународне тржишне токове. Да би створио јаку кадровску базу, стипендирао је најбоље студенте, помогао оснивање Машинског факултета и Универзитета у Крагујевцу.

Био је савезни посланик, члан многобројних државних савета.

Милан Ћирић

Милан Ћирић (1928–2012) био је изузетно надарен и технички образован стручњак, дугогодишњи директор развоја конструк-

ције војне фабрике. Конструисао је прве ловачке карабине и више модела пиштоља, али ће остати упамћен као пионир у развоју фамилије аутоматског оружја (ФАЗ) на бази система „калашњиков“.

Читав пројекат започет је самоиницијативно крајем педесетих година. Била је то далековида и храбра одлука, јер и поред подршке основног тактичког корисника, није било подршке највишег војног врха.

ПРОДУЖЕН ВЕК ОРУЖЈА

Пушка М48 била је артикал којој се најдуже задржао у производњи. На крају је послужила као узор за развој „Заставине“ фамилије ловачких карабина. Тако је век овог оружја продужен у недоглед.

Занимљив је почетак развоја аутоматског оружја. У то време, због спољнополитичке ситуације нису могли да прибаве лиценцу документацију за чувени „калашњиков“, нити да набаве оригинални АК-47. Ситуација се променила кад су два албанска граничара пребегла у Југославију са оружјем. Њихови АК-47 уступљени су „Заставиним“ стручњацима. Међутим, показало се да два примерка нису довољна за израду документације, па је Тито посредовао да једна од земаља Трећег света, без знања СССР-а, уступи СФРЈ одређену количину тих пушака.

Руководилац тог пројекта Милан Ћирић окупио је тим који су чинили Божидар Благојевић Жиди, мајор Милош Остојић, Миодраг Луковац и Милутин Миливојевић и технолози Стеван Томашевић, Предраг Мирчић и Александар Мудрић. Окосницу „Заставине фа-

САМОИНИЦИЈАТИВНОСТ

Своју виталност „Заставин“ војни сектор дугује самоиницијативности конструктора. Они су неке производе самостално пројектовали, а радили су и одређене прототипове које су нудили армији и полицији. Више је таквих примера, а најкарактеристичнији је „Фамилија аутоматског оружја Застава“. У новије време треба споменути и аутоматски бацач граната БГА 30 mm М93, као и далекометну пушку „црна стрела“ М93. Због такве пословне политике у фабрици су могли да, уколико се укаже потреба за одређеним средством, финансирају конкретне пројекте у кратким роковима и освајају у „нултој серији“.

милије аутоматског оружја“ чинили су аутоматска пушка са класичним, дрвеним кундаком (са суфиксом „А“), те аутомат са преклопним металним кундаком (суфикс „Б“). На обе варијанте задржана је основна концепција Калашњикова, али је она допуњена развојем низа аутохтоних побољшања. Војска је 1970. усвојила у наоружање ФАЗ М70.

Слободан Митровић

Пуковник Слободан Митровић (1923–2011) био је на челу фабрике у два наврата, у периоду од 1962. до 1986. године.

Оставио је неизбрисив траг у развоју „Застава оружја“. Као млад инжењер, један од петорице у војној фабрици, разрешио је проблем термичког третмана цеви. Касније је увео GFM машине за хладно ковање цеви и био на челу фабрике у време када је креирана фамилија аутоматског оружја, аутоматске пушке и пушкомитраље за, на бази система „калашњиков“.

Радио је и у Београду као начелник Одељења за развој оружја Копнене војске и начелник Оперативне индустријског наоружања ВТИ-а.

Божидар Благојевић Жиди

Талентовани инжењер Божидар Благојевић Жиди (1933–2005) цео свој радни век провео је у крагујевачкој војној фабрици и био дугогодишњи директор развоја. Најпре је радио на модернизацији фамилије

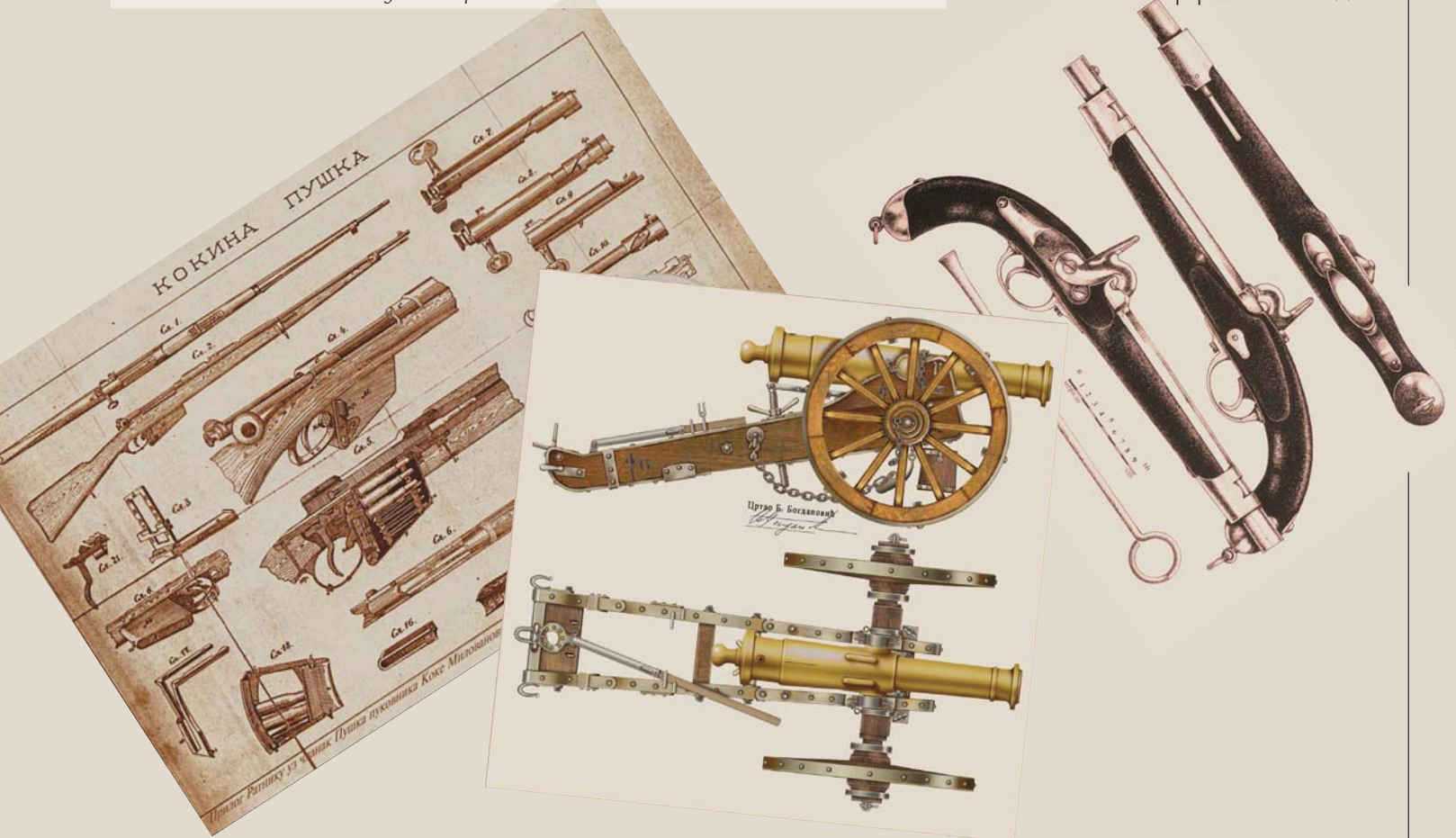
Поводом 150 година од оснивања крагујевачке војне фабрике сусрела су се тројица славних конструктора (с лева на десно) Божидар Благојевић Жига, Слободан Мишровић и Михаил Калашников

аутоматског оружја система „калашњиков“, а затим самостално конструисао моделе пиштоља М67 и М70.

Захваљујући његовој упорности и освајању артиљеријских средстава, настао је прототип топа 20/3, калибра 20 mm и низ варијанти тог средства. Прве скице за противавионски топ 30/2, калибра 30 mm, Жига је направио за нову 1978, а топ је промовисан на паради за Дан победе 1985. године. Ипак, његово име везује се за конструкцију пиштоља ЦЗ 99. То оружје је почетком деведесетих година промовисано на сајму у Лас Вегасу.

У свом радном веку имао је признања четири патента и пуно техничких унапређења и реализација. Добио је више ордена и признања. Можда му је најдража била Златна медаља тополивца, коју је поводом 150 година од оснивања војне фабрике у Крагујевцу 2003. године добио заједно са Слободаном Митровићем, а у присуству легендарног конструктора Михаила Калашњикова. Био је то јединствен сусрет славних конструктора. ■

Приредила М. ШВЕДИЋ

Производи кроз историју

Пешадијска
муниција

Уџаљачи из
периода од
1904. до 1940.

Уџаљач
ZtZS-30

У фабрици су
израђиване и
џрубе

Фишеклија мања
M1899

Фишеклија M1928

Тела ручних бомби 1904-1941

Бајонети

Пушке

Изглед адајширане пушке 7 мм
Маузер-Миловановић-Ђурић
М1880/1907

Пушка Mauser M1924

Пушка Mauser
M1924SK

Пушка Mauser
M24/47

Пушка Mauser M48 најдуже се задржала у производњи, а послужила је као узор „Заставине“ фамилије ловачких карабина

Пушка Mauser M48A

„Лака“ пушка система Маузер-Цвеић M53

Полуаутоматске пушке M59 и M59/66

Аутомати

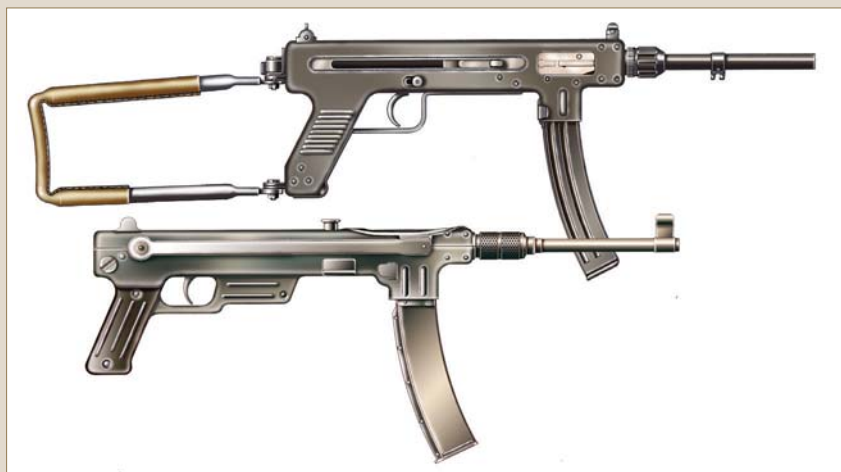
Аутомат M44

Аутомат M45

Аутомати 7,62 mm M49 и M49/57
система Машић

Аутомат Madsen

Аутомат M51

Аутомат M56 и M65

Аутомат 7,62 mm M92
и 5,56 mm M85

Аутоматски пиштољ
M84 „шкорпион“

Аутомат FLG

Аутоматске пушке

Аутоматска пушка M70AB2

Аутоматска пушка M70AB3

Аутоматска пушка M70B1

Аутоматска пушка M70B3

Аутоматска пушка M77

Фамилија оружја M21

Снајперске пушке

Снајпер М1953

Снајпер М1969

Снајпер 7,9 mm М76 и 7,62 mm М91

Снајперска пушка
М07АФ

Снајперска пушка М91

Далекометна снајперска пушка
М93 „црна стрела“

Пушкомиџраљези

Пушкомиџраљез М37

Пушкомиџраљез М53
„брзи шарац“

Пушкомиџраљез М64

Пушкомиџраљез М72
са добошем

Пушкомиџраџез M72B1

Пушкомиџраџез M77 NATO

Пушкомиџраџез M80

Пушкомиџраџез M84

Митраљеци

Митраљез М84

Митраљез М86

Митраљеци М87 NAVAL и TANK

Митраљез М02 „којош“

Митраљез М07 HAMMER

Бацачи

Минобацач 81mm M1931

Ручни бацач
M48 и M48M

Цвешићев ручни бацач 44 mm M57

Аутоматски бацач граната
БГА 30 mm

Пољцевни бацач граната
БГП 40 mm

Топови и куполе

Домаћи брдски топ 76 mm M46 B1
конструктора
Бошка Станисављевића

Противавионски топ
20/1 M51

Противавионски топ
20/3 M55A2B1

Противавионски топ
20/3 M55A3B1

Противавионски топ
20/3 M55A4 B1 са J171

Протиавионски топови
20/3 М55 А4 и 20 мм М75 заједно

Протиавионски топови М71 и М75 бродски

Пешијадјски протиавионски
топ 20/1 АА М75

Аутомат 20 мм

Аутомат 30 мм М86

Куїола БТР50

Куїола са
щойом 20 мм
БВП М80 А1

Куїола сисїѣма „вигра” 30 мм

Пройїивавионски
сисїѣм „фока”

Ловачки карабини

Ловачки карабин M70

Ловачки карабин M70 PS

Полуаутоматски ловачки карабин PAP

Ловачки карабин M07 Match

Полуаутоматски ловачки карабин M2010

Ловачке пушке

Ловачка пушка M75 Standard

Ловачка пушка M75 Exclusive

Ловачка пушка M80

Малокалибарска пушка

Малокалибарска пушка MP22

Ваздушне пушке

Ваздушна пушка M80

Ваздушна пушка 4,5 mm „јуниор“

Ваздушна пушка M97

Револвери

Револвер R44 King kraguj

Револвер P22 „кобац“

Револвер R357

Револвер R357 2"

Пиштољи

Сигнални пиштољи М1929

Сигнални пиштољ М57

Пиштољ М57А

Пиштољ М57

Пиштољ М70

Пиштољ M88

Пиштољ M88A

Пиштољ CZ99

Пиштољ CZ999 Scorpion

Пиштољ CZ999

Пиштољ EZ9

Пиштољ EZ9 Compact

Фотографије су из Фото архива фабрике „Застава оружје“. Стручни сарадник Зоран Шушић. Уредник јрилога Мира Шведић. Дизајн и прелом Марија Марић. Уредник фотографије Стефана Савић.